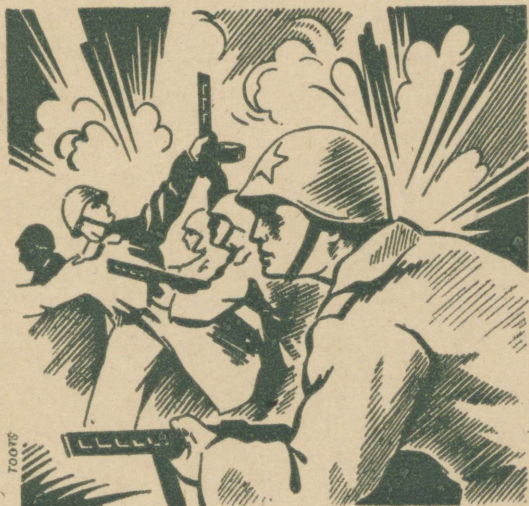

EX 150.7
P. IZMESTJEV

**EESTI RAHVA POJAD
VÖITLUSES NÕUKOGUDE
KODUMAA EEST**

MEIE NÕUKOGUDE KODUMAA EEST!

MEIE KASVAVAD
TÄHTSAS NÕUKOGUDE
KODUMAA EEST!

P. IZMESTJEV

EESTI RAHVA POJAD
VÕITLUSES NÕUKOGUDE
KODUMAA EEST

295.

RK „POLIITILINE KIRJANDUS“
TALLINN 1946

2-11810
A-15879

*T*ahaksin näha, et mu noorusaastate kaasmaalased auga näitaksid lahinguväljadel oma oskust ja vaprust eesti rahva vabastamiseks fašistlikest okupantidest. Eesti väeosade võitlejail olgu aukoht Punaarmee lahinguis saksa orjastajate vastu!

M. KALININI kirjast.

November 1942. a.

SAATEKS

Isamaasõja tules pidas vastu rohkeile katsumustele ja tugevnes eesti ja suure vene rahva ning teiste Nõukogude rahvaste sõprus. Eesti rahvas on õigusega uhke oma osavõtule võitlustest ühise põlisvaenlase — saksa kiskja vastu.

Brošüür „Eesti rahva pojad võitluses Nõukogude Kodumaa eest“ on kirjutatud möödunud lahingute värskete muljetega, kus eesti punaarmeelased ja ohvitserid võitlesid vaprasti õlg õla kõrval oma vene seltsimeestega, nagu vanasti Lembitu sõdalased läksid vaenlase peale käsikäes slaavi vürstide sõjameestega.

Lugejad ärgu otsigu selles Eesti Korpuse täielikku ja viimisteldud ajalugu. Sellesse väikesse raamatukesse on kogutud ainult fakte, mis tunnistavad ilma igasuguste ilustusteta, et meie korpus täitis auga oma kohuse ning ei saanud asjata kaardiväe nimetust.

Sm. Izmestjevi brošüür on kasulik nii eesti kui ka vene lugejaile. Ühed saavad sealt teada, mis tegid eesti sõjamehed oma kodumaa vabastamiseks saksa orjastajaist, ja meenutavad tänutundega oma vabastajaid. Teistele näitab ta, et saksa vallutusretke raskeil aastail jäid eesti rahva pojad ustavaks oma suurele emakesele — Nõukogude Kodumaale — ja koondusid veelgi tihedamini Lenini-Stalini partei ümber võitluseks võidu eest.

Kaardiväe-polkovnik A. PUSTA

Septembris 1945. a.

Alates juba esimesest päevast, millal hitlerlik Saksamaa tungis reetlikult kallale Nõukogude Liidule, tõusis eesti rahvas koos meie Kodumaa teiste rahvastega võitlusele saksa orjastajate vastu. Eesti NSV maakondades ja linnades hakati moodustama töölistest, kehvtalurahvast, eesrindlikest teenistujaist ja intelligentsist hävituspataljone. Hävituspataljonide tuumiku moodustasid kommunistid ja kommunistlikud noored.

Eesti NSV territooriumil kestis mitu kuud äge võitlus. Punaarmee võitlejad, Punalipulise Balti Laevastiku mereväelased ja eesti hävituspataljonide võitlejad kaitsesid vaprast Eestit. Rea edukaid operatsioone teostas Viljandi hävituspataljon. Tallinna hävituspataljonid võtsid osa lahinguist Pärnu-Jaagupi all. Kosel hävitas Tallinna pataljon suure grupi saksa diversante koos nende staabiga, mis asus Lindemaa talus.

Sellest operatsioonist osavõtnud võitleja Aivo Rajala jutustab: „Võitluses 31. juulil 1941. a. hukkus neli meie seltsimeest, kelle matsime tee ääres Lindemaa tallu. Haul võttis sõna hävituspataljonide komissar Feodor Okk. Ta ütles meile, et oleme purustanud veel ühe ussipesa. Meie lahingukaaslaste surma eest aga tasume meie karmilt kätte. Seltsimees Okk kõneles tuliselt, sütitavalt, tõstes meie võitlusvaimu ja õhutades viha meie südames. Me austasime lahkunute mälestust kogupauguga 200 püsisist ning järgnevail päevil võitlesime saksiaste vastu veelgi suurema ägedusega.“

Hävituspataljonide võitlejad purustasid rohkesti fašistlikke ussi-
pesi, aidates Punaarmee väeosadel pidada raskeid kaitsevõitlusi.

1941. aasta lahinguist Porhovi ja Dno all, samuti Staraja
Russa juures võttis osa Eesti territoriaalkorpus. Eesti rahva
parimad pojad, kaitstes Leningradi kaugeid lähiseid, andsid
oma elu meie Kodumaa au ja sõltumatuse eest. Dno jaama lähedal
peatas leitnant Sikk üksinda oma kergekuulipildujaga
sakslaste salga pealetungi. Kui saabus abiväge ja sakslased ta-
ganesid, vedeles võitluspäeval kümneid vaenlase laipu.

18. juulil 1941. a. murdsid saksa automaaturid samas piirkon-
nas läbi Eesti territoriaalkorpuse staabi asukohta. Läheduses
viibis sideroodu poliitjuhi asetäitja Arnold Meri koos oma raa-
diotelegrafistidega. Ta moodustas radistidest 12-liikmelise
grupi ja asus kaitsele. Sakslased tungisid visalt edasi. Meri sai
paremast käest haavata, kuid jätkas võitlust ja lahingu juhti-
mist. Ta tulistas püssist ja pildus granaate edasirühkiva vaen-
lase pihta.

Jõudnud veendumusele otserünnaku tagajärjetuses, hakkasid
sakslased vapraid mehi tiivalt ümber haarama ning avasid
miinipildujatule. Ent nad ei suutnud murda nõukogude võitle-
jate vastupanu. Rohkem kui pool radistide grupist oli rivist
välja langenud. Kommunistlik noor Meri sai kolm rasket ja ühe
kerge haava, kuid ei lakanud võitlemast vaenlase vastu. Olles
haavatud, roomas ta laskemoona ja granaatide järele, tiivusta-
des käputäit võitlejaid pidama kaitset ning takistama sakslasi
pääsemast staabi juurde.

Kui saabus meie abivägi, põgenesid sakslased, jättes lahingu-
paika üle 30 laiba. Selle sangariteo eest anti Arnold Merele —
esimesena eesti rahva poegadest — Nõukogude Liidu Kangelase
nimetus. (Praegu on Arnold Meri ELKNÜ KK esimeseks sekre-
täriks ja on valitud NSVL Ülemnõukogu saadikuks.)

1941. aasta augustikuu teisel poolel võtsid sakslased Tallinna
maa poolt haardesse. Eestimaa pealinna kaitseid Punalipulise

Nõukogude Liidu
Kangelane
kv.-major
A. MERI

Balti Laevastiku mereväelased ja Punaarmee võitlejad, koos nendega aga ka eesti hävituspataljonid ja Tallinna Töölispolk, Tallinna töötajad ehisid oma linna ümber kaitseeadeldisi. Meie vägede visa vastupanu Tallinna all tõmbas ära rohkesti Leningradi ründamiseks ettenähtud saksa diviise. Kuid vaenlane omas ülekaalukaid jõude, ning Tallinna saatus oli otsustatud. 28. augustil 1941. aastal evakueeriti Tallinn Kõrgema Ülemjuhatusel käsul. Kogu valitsuse, partei ja ametiühingute aktiiv lahkus Tallinnast laevadel. Sama aasta 8. detsembril jäeti maha viimne tükike Eestimaa pinda — Osmussaar.

Vaenlane vallutas nimetamisväärse territooriumi, kuid ei saavutanud oma eesmärki. Nõukogude riik võttis vastu fašistliku soomusrusika löögi ning jäi kindlalt püsima. Kuid oli vaja purustada saksa röövvallutajate sõjaline võimsus. Tee selleks näitas kätte seltsimees Stalin. Ta kutsus üles, et kogu meie maa ja kõik NSVL rahvad organiseeruksid ühtseks sõjaleeriks, mis koos meie armee ja laevastikuga peab suurt vabadussõda meie kodumaa au ja vabaduse eest ning saksa armeede purustamiseks.

Oma juhi kutsel koondusid kõik Nõukogude rahvad veel tihedamalt Lenini-Stalini partei ümber. Maa sepistas relvi võiduks vaenlase üle. Oma panuse saksa imperialistide purustamiseks andis ka eesti rahvas.

1941. aasta detsembris Nõukogude Valitsus, vastu tulles eesti rahva soovile, andis loa Punaarmee eesti rahvuslike väeosade moodustamiseks. 1942. aasta jaanuaris algas Uuralis rahvusväeosade formeerimine endise Eesti territoriaalkorpuse ja hävituspataljonide võitlejaist ja komandöridest, Eesti NSV mobiliseeritud ja evakueeritud kodanikest. Väeosade moodustamisele algusest peale näitas seltsimees Stalin isiklikult suurt tähelepanu.

Rahvusväeosade moodustamine polnud kerge ülesanne. Võitlejate sõjalise ja poliitilise ettevalmistuse tase oli väga erinev. Ometi oli vaja luua meestest lühima ajaga võitlusvõimelised, väljaõpetatud, relvastatud, monoliitsed väeosad ja väekoondivised. Selle ülesandega tuldi edukalt toime tänu eelkõige isikulise koosseisu ühtsele püüdele viia kiiremini lõpule formeerimise- ja õppeaeg ning astuda võitlusse vaenlase vastu.

Eestimaa Kommunistliku (bolševike) Partei Keskkomitee ja Eesti NSV Valitsus saatsid rahvusväeosadesse ja -koondivistesse parimad partei-, kommunistlike noorte ja nõukogude kaadrid. Punaarmee ridadesse astusid paljud NSVL Ülemnõukogu ja ENSV Ülemnõukogu saadikud. Poliitilised organid, partei ja kommunistlike noorte organisatsioonid osutasid väejuhatusele suurt abi isikulise koosseisu moodustamisel, talle sõjalise ja poliitilise ettevalmistuse andmisel, tema koondamisel Lenini-Stalini partei ümber ning tema kasvatamisel Nõukogude rahvaste sõpruse vaimus.

Uurali töörahvas saatis eestlastele-võitlejatele igasuguseid kingitusi, külastas neid laagrites, pidas nendega kirjavahetust. „Tõelga“ kaevanduse kullaotsijad kinkisid ühele meie väekoon-
disele muusikariistad puhkpilliorkestri jaoks ning andsid pidulik-
kult üle sametist punase lipu vene ja eesti rahva sõpruse märgina.

1942. a. mais külastas eesti väeosi Stalini lähim kaasvõitleja
seltsimees Vorošilov. Võitlejad ja komandörid mäletavad neid
päevi, kus seltsimees Vorošilov käis muldonnist muldonni, vest-
les võitlejate ja komandöridega. Taktikaliste õppuste läbiaruta-
misel käskis seltsimees Vorošilov komandöre suurendada nõud-
likkust võitlejate väljaõpetamisel, õpetada selgeks luure teosta-
mine, saavutada kiirust kaevumises kaitsel ja pealetungil. „Teie
peate õppima ja sõdima nõnda,“ ütles seltsimees Vorošilov, „et
eesti rahval ei tuleks punastada oma väeosade pärast, et eesti rah-
vas võiks ütelda: meie sõjamehed päästsid meid saksa orjasta-
jaist. Olen veendunud, et eesti väeosad täidavad neile antud
ülesanded nii, et neist saavad kaardiväeosad.“

Seltsimees Vorošilovi juhised võeti lahingulise väljaõppe ja
partei poliitilise töö aluseks.

Uudust ja värskust lahingulisse väljaõppesse tõid Isamaasõja
rindeilt saabunud komandörid. Ühe väekoondise komandöriks
nimetati kindralmajor L. Pärn, praegune korpuse komandör ja
Eesti NSV riigikaitse rahvakomissar. Ta tuli haiglast, kus ta oli
viibinud pärast raske haava saamist rindel. Kindralmajor Pärn
alustas karmi võitlust range sõjaväelise nõudlikkuse rakenda-
mise eest, komandöride vastutuse tõstmise eest võitlejate välja-
õpetamisel, kõigi komandöride tihedama läbikäimise eest võit-
lejatega. Sageli vestles ta võitlejate ja komandöridega õppeväl-
jal ja muldonnides, näitas komandöridele, kuidas peab kasvata-
ma isikulist koosseisu.

Tähelepanuväärseks sündmuseks meie väeosade elus oli
vandetootuse andmine. „Krasnaja Zvezda“ kirjasaatja kirjeldas
seda pidulikku hetke nõnda:

Kv. kindralleitnant L. PÄRN

„Polgud seisavad karrees. Nad annavad vandetõotust. Tuhanded inimesed kordavad ühest suust: „Ma tõotan!“ Vaikuses vaatavad põlised mehed sõjameeste tõsist pidulikku toimingut. Venemaa laantes koondavad eesti rahva pojad oma jõude, et asuda uutesse võitlustesse. Iga võitleja südames elab palav armastus oma Kodumaa vastu, põletav viha okupantide vastu!

Eestlased tõotavad olla ausad ja vaprad sõjamehed. Nad on oma vandetõotusele ustavad. Kui algas uute eesti väeosade formeerimine, tuli siia kokku inimesi, kes ei ole kunagi varem olnud sõjaväes. Keegi ei tahtnud jääda ilma aust võidelda oma Kodumaa eest.

Vaadake neid inimesi! Vaadake nende nägusid! Kaks sõna: „Ma tõotan!“ — see on tõeline sõjaväeline vandetõotus... On võimatu mitte uskuda neid inimesi: nad võidavad.“

Vandetöotuse lihtsad sõnad tungisid sügavale võitlejate ja komandöride hinge. Sellest kõnelevad sõnavõttud tollaegseis seinalehtedes. Toome neist illustratsiooniks mõne kujukama näite.

„Tänane päev on tähtsaim päev mu elus,“ ütles võitleja O. Kukk. „Täna andsin punaarmeele vandetöotuse. Seda päeva ootasin meie väeossa astumise hetkest saadik. Vandetöotuse andmine suurendab mu soovi võidelda ja andis selleks veel rohkem jõudu. Nüüd olen ma 193-miljonilise rahva armee võitleja ja hakkan sõdima kõigi hitlerliku türannia all ägavate rõhutud rahvaste vabastamise eest.“

„See vandetöotus süütab minus tungla, mille tõstan kõrgele, et näidata teed pimeduses ekslevalle,“ kirjutas seinalehes jefreitor Meriste.

1942. aasta augustis saadi käsk ümberpaiknemiseks Jegorjevski ja Kolomna linna piirkonda Moskva oblastis. Siin toimus lahingutegevuseks valmisoleku viimne kontroll.

25. septembril 1942. a. moodustati loodud väeosadest Riigikaitse Rahvakomissariaadi direktiivil Eesti Rahvuskorpus. Korpuse komandöriks nimetati kindralmajor L. Pärn.

Mõne üldise taktikalise õppusega kontrollitakse veel kord korpuse valmisolekut lahinguülesannete täitmiseks.

Kogu ettevalmistusperioodil tehtud töö parimaks hinnanguks on 8. ja 9. oktoobril NSVL Ülemnõukogu Presiidiumi punase lipu pidulikult kätteandmine korpuse väeosadele ja väekoondistele.

„Selle lipu heiskame oma kodumaa pinnal,“ ütles punaarmeeleane Tuulik. „Me kihutame saksa okupandid igaveseks välja oma Kodumaa piiridest. Selleks tugevdame veel rohkem sõjaväelist distsipliini. Me täidame lahingus väärikalt kõik ülesanded. Meie käsi ei värise orjastajaid-hitlerlasi tappes! Veri nõuab vere hinda! Surm saksa okupantidele!“

Korpuse formeerimise ajajärk oli lõppenud.

12. oktoobril 1942. a. sai korpus käsu minna Kalinini rindele. Väeosad sõitsid raudteel Seližarovo jaamani ja sealt läksid jala Andreapoli ja Toropetsi linna. Poolteist kuud kestsid öised rännakud.

Eriti suuri raskusi ületasid polkovnik Feldmanni väeosad. Rännak toimus raudteedest eemal, sügisese teede lagunemise ajal, hiljem lumetuiskudes ja hangedes. Rännakul tuli hankida vilte, sooje riideid, regesid. Asutati oma töökojad regede valmistamiseks. Võitlejad, komandörid ja poliitöölisel nägid palju vaeva teede puhastamisel hangedest. Kuuli- ja miinipildurid kandsid oma seljas materjalosa, suurtükiväelased vee-retasid suurte pingutustega mööda lumiseid teid kahureid. Velikije Lukile lähenemisega jäid hanged vähemaks, algas sula; lume asemele ilmus paljas maa. Hobused vedasid suure vaevaga regesid poris.

Kapten Kasari suusa-allüksus sai suusad, kuid liikus nendel ainult kolm päeva. Hiljem kandsid võitlejad suuski õlal kuni andsid need tagasi. Velikije Luki ümbruses tibas sageli vihma.

Talvise kampaania ajal 1942. a. novembrist kuni 1943. a. jaanuarini läbisid korpuse väekoondised ja väeosad jalarännaku korras 250 kuni 500 kilomeetrit. Detsembri esimesel poolel tegid võitlejad üle 100 kilomeetri pikkusi keerulisi rännakuid selleks, et asuda lähtepositsioonidele. Mõned väeosad astusid otse marsilt lahingusse.

Neil päevadel saatis korpuse isikulisele koosseisule unustamatu kirja NSVL Ülemnõukogu Presiidiumi esimees Mihhail Ivanovitš Kalinin. Ta kirjutas: „Tahaksin näha, et mu noorusaastate kaasmaalased auga näitaksid lahinguväljadel oma oskust ja vaprust eesti rahva vabastamiseks fašistlikest okupantidest. Eesti väeosade võitlejail olgu aukoht Punaarmee lahinguis saksa orjastajate vastu.“

Stalini lähima kaasvõitleja, eesti rahva sõbra isalikud sõnad tiivustasid eesti sõjamehi kangelastegudele.

9. detsembril 1942. a. arvati korpus ühe löögiarmee koosseisu, kes tolleks ajaks oli läbi murdnud saksa kaitse ja oli võtnud haardesse Velikije Luki saksa garnisoni, milles oli umbes 10 000 sõdurit ja ohvitseri.

Sakslased püüdsid visalt läbi murda ja päästa oma sissepiiratud garnisoni Nasva raudteejaama poolt (45 km Velikije Lukist loode pool), Tšernožjomi jaama poolt (10 km Velikije Lukist edela pool) ja lääne poolt — Novosokolnikist. Eriti tugevasti surus vaenlane peale kahest viimasest suunast, paisates siia palju suurtükke ja tanke.

Velikije Lukil kui raudteede ja maanteede sõlmel oli sakslastele suur strateegiline tähtsus. Hitlerlik väejuhatuse käskis sissepiiratud garnisoni kaitsta linna ja eriti raudteejaama piirkonda viimse meheni. Kuid sakslased ei suutnud ei linna juurde läbi murda ega linna ja raudteejaama enda käes hoida.

13. detsembril alustasid kindralmajor Allikase väeosad tormijooksu linna lähistele ida ja kagu poolt ning polkovnik Feldmanni väeosad asusid kaitsele algul Zaretšjesse, Kisloje järve äärde (Velikije Lukist loode pool), 19. kuni 23. detsembrini aga Alekseikovo, Ivantsevo ja Burtsevo piirkonnas ning pidasid kaitselahinguid. Vaenlane tungis linna poole, meie positsioone lakkamatult rünnates.

Hitlerlased paiskasid siia tanke ja automaatureid, kuid ei suutnud meie kaitset läbi murda. Ohvitseride Viriti, Trank-

manni ja Zukkeri allüksused näitasid vastupidavust ja kangelaslikkust.

Paar päeva oli polkovnik Viriti väeosa Alekseikovo—Burtsevo piirkonnas raskeis tingimustes, ja tal polnud võimalust isegi toitu kohale tuua. Ühe päevaga löid polkovnik Viriti võitlejad tagasi kuus vaenlase rünnakut.

Saksa automaaturid püüdsid kaotustest hoolimata meie kaitseliinist läbi murda. Nad löid rivist välja ühe meie kuulipildujameeskonna ja tungisid kujunenud lõhesse. Olukorra päästis roodukomandöri asetäitja poliitalal leitnant Reinlo. Ta roomas vaenlase kuulide all vaikinud kuulipilduja juurde, avas uuesti tule ja peatas saksa automaaturid. Bolševik Reinlo langes, kuid ei lasknud vaenlast läbi. Tema kangelastegu sai teistele eeskujuks — surra, kuid mitte loovutada vaenlasele ainsatki jalatäit meie maad.

Teise kangelasteo Alekseikovo küla piirkonnas saatis korda vanem-seersant Platonov. Viimse hingetõmbeni andis ta tuld fašistide pihta ja hukkus saksa tanki roomikute all.

Nooremleitnant Kariste kuulipildurite rühm lõi tagasi suure saksa automaaturite grupi rünnaku, kes tungis peale tankide saatel. Selles lahingus näitas Kariste, endine kalur Saaremaalt, milline peab olema Punaarmee ohvitser. Albert Kariste oli jäänud väikese grupi kuulipilduritega vaenlase ülekaalukate jõudude vastu. Ta laskis saksa automaaturid tulla 70 meetrini ja avas kuulipildujast tule. Sakslased ronisid visalt edasi ja lähenesid 30 meetrini. Siis algas granaadivõitlus. Albert Kariste püüdis fašistide granaate ja loopis neid tagasi. Kuus granaati viskas ta sakslaste pihta tagasi, kuid seitsmes lõhkes ta käes, rebides ära käelaba ja lüües välja silma. Ettepanekule minna sidumispunkti vastas komandör: „Mina jään siia ja käsen teid — mitte sammugi tagasi!“

Ohvitseri eeskujust innustatuna löid kuulipildurid vaenlase rünnaku tagasi.

Kangelaslikkuse ja mehisuse eest autasustati Albert Kariste Lenini ordeni ja Ameerika medaliga „Lahinguliste teenete eest“.

Vanemleitnant Karki (endise Tallinna Polütehnilise Instituudi üliõpilase) tankitõrje-allüksus vigastas ühes ägedas lahingus 3 saksa tanki.

Leitnant Lumelski patarei lõi tagasi 8 vaenlase tanki rünnaku, viis rivist välja 4 tanki ja ühe soomusauto.

25. detsembril liitusid kõik korpuse väeosad tormijooksuga Velikije Luki linnale.

Velikije Lukit ja ümbruskonna asulaid olid sakslased kindlustanud üle aasta. Jaama ümbrus, linna lõuna- ja kaguosa, kus meie väeosad tegutsesid, oli kaetud betoon- ja puit-punkrite — dottide ja dzottide — võrguga, mis olid isekeskis ühendatud käikudega. Lähedalolevad asulad Rõbiki, Sobakino, Sotovo, Aligrodovo, Novo-Selenino ja Taraštšanka kuulusid linna kaitse süsteemi. Selle tugevasti kindlustatud platsdarmi lähiseid kaitstes 3 kuni 4 km etteulatuv tugipunktide võõnd liinil Božno-Zeblišči-Rešetkovo-Lõtševo-Kamenka-Nikulino sovhoos. Tugipunktidel olid 4—10 kattedehiga blindaažid ja väljaarendatud ühenduskäikude võrk, mis võimaldas vaenlasel manööverdada elavjõu ja tulistusvahenditega. Lahtine maastik ja hästi läbimõeldud vaenlase tulesüsteem flankeeriva tule pesadega raskendas äärmiselt meie pealetungi. Pealeselle olid sakslased teinud kõik kivimajad omalaadseiks kindlusiks. Oma „punkritest“ karjusid nad jultunult meie võitlejatele:

„Kui te vallutate Velikije Luki, võite vallutada ka Berliini!“

„Õige!“ vastasid meie võitlejad, tungides vahenditult sakslaste kindlustuste juurde ja heites nende laskeavadesse granaate.

Enne kõigi korpuse väeosade linna juurde jõudmist vallutasid kindralmajor Allikase väeosad tormijooksuga Radiostroi ja Kurakino asulad. Alampolkovnik Lepa väeosa vallutas selleks ajaks Nikulino sovhoosi ja teeäärse kalmistu. Naaberväeosad

puhastasid linna läänepoolse külje kuni Lovati jõeni ja tungisid edasi itta raudteest põhja pool.

Korpusele tehti ülesandeks vabastada Lovati jõe paremal kaldal olev linnaosa, raudteejaama piirkond ja depoo. Linna lääneosa vabastasid teised Punaarmee väeosad.

Algusid visad ja verised lahingud. Algul vallutasid meie väeosad tugevasti kindlustatud punktid Sobakino, Rešetkovo, Volkovo ja Mišneva-Bovo. Pärast mõnd otsustavat rünnakut hõivatati samuti kõigile meeldejäanud Taraštšanka. Piiramisrõngas tõmbus kokku. Sakslased olid sunnitud loovutama territooriumi ja kandsid suuri kaotusi, kuid jätkasid raevukat vastupanu, eriti raudteejaama piirkonnas, depoos ja Maks Geltsi nimelise tehase rajoonis. Meie võitlejad blokeerisid üksteise järel dzotte, maju ja töökodasid.

Automaaturite tankidessant leitnant Tamme juhtimisel sai ülesande tungida linna, vallutada üks maja või vastupanupunkt, ja pidada seal vastu kuni jalaväe kohalejõudmiseni. Tank ligines vaenlase eelserva taga asuvale majale. Majas asusid hitlerlased, kes ei aimanud midagi halba. Automaaturid ei kaotanud minutitki. Majja lendasid granaadid. Sealt kargas välja hirmust hullunud sakslane, keda tabas kohe leitnant Tamme täpne kuul. Meie automaaturid hõivasid dzoti ja ringkaitsega kaeviku. Hitlerlaste automaaturid ründasid kahe rühmaga neli korda dzotti, tulistades meie hulljulgeid võitlejaid kuuli- ja miinipildujaist. Poolteist ööpäeva pidasid vaprad võitlejad dzotti enda käes. Nende tabav tuli niitis hitlerlasi. Vaenlase rünnakuid tagasi lüües tappis leitnant Tamm 7 sakslast; niisama palju surmas punaarmeelane Sikk; punaarmeelane Karp (Kohtla-Järve kaevur) hävitas kuus hitlerlast, vanemseersant Punso — kolm. Selles ebavõrdses võitluses langesid kangelastena vanemseersant Punso ja punaarmeelane Medrus.

Üks meie rood ründas kaks korda tagajärjetult vaenlase dzotti. Siis roomas kursant Ahi vaenlase dzoti juurde,

hakkas korstnast granaate sisse viskama. Dzotist hüpsid välja kuus sakslast ülestõstetud kätega ja andsid end vangi.

Suurtükiväelased purustasid otsetulistamisega vaenlase dzotte ja surusid maha tulepesi. Leitnant Vinkeli tulerühm laskis otsetulistamisega 60—100 meetrilt vaenlase pihta. Leitnant Vinkel teostas isiklikult luuret. Suurtükid veeti uutele tulepositsioonidele, ehitati palkidest ja tellistest kaitse kuulipildujatule vastu ja avati koidikul vaenlasele ootamatult tuli.

Vaenlase garnison haarati raudpihtide vahele Maks Geltsi nimelise tehase, raudteejaama ja Aligrodovo piirkonnas. Sakslased võtsid tarvitusele kõik abinõud, et linna enda käes hoida. Saksa väejuhatas lubas kõigist sõdureist teha jefreitorid ja anda kõigile ohvitseridele kõrgemad auastmed. Garnisoni ülemale — balti parunile von Sassile — lubas Hitler, et Velikije Luki linnale antakse tema nimi.

Miski ei aidanud. Meie korpuse ja teiste Punaarmee väeosade ühise tegevuse tagajärjel murti sakslaste vastupanu lõplikult ja sakslaste väeosade riismed võeti vangi. Võitlejate grupp eesotsas major Lemminguga võttis Velikije Luki garnisoni ülema oberstleitnant von Sassi koos tema staabiga vangi.

Eesti Laskurkorpuse väekoondised ja väeosad vabastasid üle kahekümne asula, sealhulgas seitse suurt tugevasti kindlustatud punkti. Võitluste kestel hävitati 123 dzotti, 261 tulepesa, 10 mitmesuguse kaliibriga suurtükki, 21 miinipildujat, 13 tanki. Suurtükkide ja miinipildujatega sunniti vaikima: 270 tulepesa, mitu miinipildujapatareid, 12 suurtükki ja 53 dzotti. Hävitati üle 3500 saksa sõduri ja ohvitseri, võeti vangi 1554 sõdurit ja ohvitseri. Meie väeosad said rikkalikku sõjasaaki: ligi 1000 vintpüssi, 91 kergekuulipildujat, 13 miinipildujat, üle 10 mitmesuguse suurtüki, üle 3 000 000 padrunit, mitu ladu mürskude ja muu sõjaväevaraga, üle 100 auto, 50 hobust, 37 vedurit, 380 vagunit ja palju muud väärtuslikku vara.

Lahinguis karastusid ja küpsesid meie väed ka poliitiliselt. Parimad võitlejad ja komandörid andsid avalduse parteisse ja kommunistlikku noorsooühingusse vastuvõtmiseks ning läksid lahingusse kommunistidena ja kommunistlike noortena.

Mitte ainult üksikud võitlejad ja ohvitserid ei näidanud kangelaslikkust ja mehisust, vaid seda tegid allüksused ja väeosad tervikuna. Eriti võib märkida major Ermeli, kapten Pappeli, alampolkovnik Viriti, major Zukkeri ja major Krivokonevi allüksusi, samuti sm-te Trankmanni, Mihhailenko, Aru jt. suurtükiväeosi.

Velikije Luki pärast peetud lahingud olid eesti sõjameestele esimeseks tõsiseks katsumuseks. Neis võitlustes omandasid kogemusi meie jalaväelased, suurtükiväelased, kuulipildurid, miinipildurid, luurajad, sapöörid ja sideväelased.

Nõukogude valitsus hindas kõrgesti Eesti korpuse võitlejate ja komandöride teeneid. Ligi 1000 võitlejat ja komandöri autasustati NSVL ordenite ja medalitega.

Punaarmee väeosadele, kes vabastasid Velikije Luki saksa okupantidest, avaldas seltsimees Stalin käskkirjaga 25. jaanuarist 1943. a. tänu. See oli kõrgeks autasuks ka meie korpusele.

Kangelastena langesid Velikije Luki pärast peetud võitlustes meie Kodumaa ustavad pojad: major Arno, alampolkovnik Pehk, vanem pataljonikomissar Rüütli, kapten Kivinurk, kapten Kasari, vanemleitnant Smitkin, leitnant Lumelski, leitnant Borovikov, leitnant Vares, vanemseersandid Platonov ja Gribov ja teisi väpraid eesti poegi.

Igavene au kangelastele, kes langesid võitlustes meie Kodumaa vabaduse ja sõltumatuse eest!

Nevel ja Novosokolniki

Pärast Velikije Luki vabastamist jäi selles rindelõigus, kus asus korpus, võrdlemisi vaikseks. Käisid kohaliku tähtsusega võitlused. Korpus sai võimaluse teostada lahingulist väljaõpet, edasi anda saadud lahingukogemusi ja likvideerida selgunud puudusi.

Väeosades ja allüksustes tehti kibedasti ja hoolega tööd allüksuste ja väeosade koondamise, sõjalise meisterlikkuse omandamise ja isikulise koosseisu bolševistliku kasvatusel alal.

Ohvitseride, seersantide ja punaarmeelaste patriotism ja ustavus kodumaale avaldus ka riigikaitse fondi summade kogumisel. Korpuse isikuline koosseis ja tagalasse evakueerunud Eesti NSV töörahvas andsid tankikolonna „Nõukogude Eesti eest“ ja haubitsapatarei ehitamiseks 4 350 000 rubla ja pöördusid seltsimees Stalini poole palvega, et selle summa eest omandatud tankid ja kahurid antaks Eesti Korpusele. Seltsimees Stalin rahuldus selle palve. Korpusele saabusid tankid ja haubitsapatarei, mida võitlejad nimetasid Stalini patareiks.

1943. aasta suvel sooritas korpus kaitsepositsioonide ehitamise tööd hinnanguga „hea“ ja „väga hea“. Suurem osa võitlejaid ja seersante ületas normi. Nii näiteks täitsid nooremseersandid Kalevius ja Kumm normi 900%-liselt.

Septembris teostasid suurtükiväe allüksused praktilist laskmist vahenditult rindel. Oktoobris võtsid korpuse suurtükiväelased ja tankistid osa lahinguist Neveli piirkonnas. Lahingud

näitasid, et õppeperiood ei olnud möödunud kasutult. Polkovnik Mäe juhtimisel loodud suurtükiväe läbimurdegrupp „Kretšet“ sai kaardiväekoondise komandöri, keda ta toetas, kõrge hinnangu ja tänu osaliseks.

Erakordne tähtsus lahingus on sidel. Katkenud side kiire taastamine tähendab lakkamatu tulejuhtimise kindlustamist. Suurtükiväelased-sidemehed täitsid oma kohuse auga. Vanemseersant Alfred Anti seadis Neveli rajoonis Samozvanovo küla juures sisse side suurtükiväe polgu komandopunktist laskurpataljonini läbi vaenlase miinivälja vähem kui 300 meetri kaugusel vaenlasest. Anti riskis oma eluga, kuid pidas kohust kodumaa ees kõige kõrgemaks.

Jefreitor Voldemar Vink sai katkenud sidet taastades põrutada. Ta lebas mõnd aega meelemärkuseta. Toibudes roomas Vink vaenlase tule all edasi, leidis rikke ja taastas side. Miinikild haavas teda käest. Vapper sidemees ei lahkunud võitlusväljalt. Sidunud käe, roomas ta mööda liini edasi.

Nooremseersant radist Johannes Liiver läks vabatahtlikult taastama vaenlase mürskudest lõhutud sidet ja viibis 48 tundi liinil vaenlase lakkamatu tule all.

Jefreitor Roos taastas nelja tunni jooksul 17 korda mürskudest lõhutud sidet.

Reamees Aleksander Kazanov leidis viis minutit enne suurtükiväe ettevalmistava tule algust rikke ja taastas side. See andis võimaluse õigel ajal avada suurtükitle. Vaenlane jatkas tulistamist miinipildujaist ja miinikillud lõhkusid sideliini. 2 tunni jooksul taastas Kazanov tugeva tule all 24 korda side.

Siderühma komandöri abi vanemseersant Aleksander Milk viis sideliini komandopunktist patareini 100 meetri kaugusel vaenlasest. Kui divisjoni sideülem langes rivist välja, asendas teda Milk ja tuli ülesannetega hästi toime.

Oskust ja külma verd näitasid lahinguis luurajad-vaatlejad. Vanemleitnant Kalju Kasvandik oli jalaväekaevikus 80—100

meetri kaugusel vaenlasest ja teostas sealt suurtükiväe luuret, avastades tulepesi ja korrigeerides meie suurtükituldu.

22. novembril 1943. a. avastasid major Milleri divisjoni luurajad saksa autokolonni sõduritega, mis liikus teed mööda Štšerbino külast Avdeikovo külasse. Sakslased lootsid, et uduse ja lumesajuse ilmaga saavad nad takistamatult toimetada eelservale abiväge. Major Milleril oli divisjoni koondtuli õigeaegselt ette valmistatud sellesse lõiku. Niipea kui sakslased jõudsid sellesse lõiku, avas divisjon tule ja hävitas 15 autot.

Novembrikuu hommikul seadsid kolm suurtükiväelast — seersant Kolts, seersant Mesipuu ja jefreitor Peks üles stereotoru puumaja pööningule. Meie tankid läksid rünnakule ja sattusid tugeva tule alla. Oli vaja kiiresti avastada vaenlase tankitõrjesuurtükide asukoht. Maja pööningult oli maastikku kaugele näha. Maja asus Neveli loodeserval ja oli kõige soodsamaks kohaks suurtükiväe komandöri vaatluspunktile. Vaenlane tulistas maja lakkamatult. Üks miin sattus pööningu seinale. Lendas lauatuks.

„Ega te haavata saanud, seltsimees?“ küsis Kolts ja lisis külmavereliselt: „Las lasevad, siis on meil parem tulepesi ära märkida.“

Andmed esimeste avastatud sihtpunktide kohta anti komandopunkti. Vaenlase patareide pihta avasid meie divisjonid tule. Tankid liikusid edasi ja neid saatis suurtükituli.

Vaenlane püüdis maja miinidega purustada. Tuli teine otse tabamus. Jefreitor Peks sai surma. Kuid Kolts jätkas vaatlust. Julge luuraja korrigeeris kogu päeva meie patareide tuldu. Ta vaatlus lahinguvälja ega pannud tähelegi, et maja ümber lõhkeb miine. Umbes kell 6 õhtul tabas teda miinikild. Nii hukkus oma ülesannete täitmisel vapper seersant Kolts — eesti rahva ustav poeg. Väejuhatust autasustas teda pärast surma Isamaasõja II järgu ordeniga.

Patarei komandör leitnant Mürk tulistas vaenlase kuulipildujapesa. Maastikku vaadeldes märkas ta, et rusude vähelt jooksis välja kaks sakslast. Pärast hoolikat vaatlust avastas Mürk rusude taga vaenlase vaatluspunkti. Sihtides suurtükid välja nelja mürsuga kümne asemel palus Mürk luba avada tule vaenlase vaatluspunktile. Kuue lasuga oli vaenlase pesa hävitatud.

Korpuse suurtükituli oli tabav ja tekitas vaenlasele tunduvat kahju.

17. jaanuarist 1944. a. oli sm. Võrgu väeosa kaitsel eesliinil Nasva jaama piirkonnas. Lahinguülesande eeskujuliku täitmise eest avaldas kindralleitnant Pärn kogu väeosa isikulisele koosseisule tänu.

29. jaanuaril 1944. a. Novosokolniki linnale tormijooksu ajal paistsid välja suurtükiväelased polkovnik Aru juhtimisel. Kõrgem Ülemjuhataja seltsimees Stalin avaldas neile tänu. NSVL Ülemnõukogu Presiidiumi seadlusega autasustati alampolkovnik Uibo suurtükiväeosa Suvorovi II järgu ordeniga.

Novosokolniki pärast peetud võitlustes näitasid suurtükiväe komandörid, et nad tunnevad hästi tulejuhtimise kunsti, et nad oskavad sõdida tihedas koostöös nende poolt toetatavate laskurväeosadega. Komandörid major Paulman, major Poolus, kapten Mürk, vanemleitnant Illo, kapten Lenk näitasid esmaklassilist meisterlikkust ja oskust kiiresti orienteeruda keerulises lahingulukorras.

Neveli ja Novosokolniki rajoonis tegutsesid edukalt tankid „Nõukogude Eesti eest“. Kossilapihha küla lähedal löid eesti tankistid korduvalt tagasi vaenlase vasturünnakuid.

Leningradi rindel

1944. a. jaanuaris purustasid Leningradi rinde väed saksa fašistliku armee Leningradi all. Paari nädalaga likvideeriti lõplikult Leningradi blokaad ja puhastati kogu Leningradist lääne pool olev maa-ala kuni Narva jõeni. Seoses eelseisvate võitlustega ENSV vabastamise pärast paigutati korpus Leningradi rindele.

1944. a. veebruaris saabusid eesti sõjamehed Leningradi rindele. Võitlejad põlesid soovist kiiresti astuda võitlusse armsa Eestimaa vabastamiseks. Esimesena astusid Eesti pinnale suurtükiväelased. 3. märtsist kuni 20. aprillini võtsid korpuse suurtükiväelased osa lahinguist Narva all. Teenitult said kuulsaks kapten Mürgi patarei ja kapten Keifmani „Stalini patarei“. Kapten Mürgi suurtükiväelased löid tagasi terve vaenlase pataljoni vasturünnaku. Kui sakslased tulid vaatluspunkti lähedale, andis kapten Mürk käsu juhtida tuli vaatluspunktile. Tulerühmade komandörid sattusid segadusse, kuid kapten Mürk kordas oma käsku. Suurtükitulega löödi sakslaste rünnak tagasi. Vaatluspunkti juurde jäi kümneid sakslaste laipu.

Kevadistes lahingutes Narva all näidatud mehisuse ja kangelasikkuse eest autasustati ordenite ja medalitega 95 korpuse suurtükiväelast. Võitlustes Narva all langes eesti rahva ustav poeg, korpuse suurtükiväe ülem bolševik polkovnik Mäe.

Sel ajal õppisid allüksused ja väeosad vaenlase kaitse kindlustatud rajoonide ületamist. Seati sisse erilised õppeväljad iga-suguste võimalike saksa tüüpi tõketega.

Taktikalised õppused näitasid, et korpuse võitlejad, seersandid ja ohvitserid on hästi treenitud ja vastupidavad. Paljud polgud tegid kahe öö-päeva jooksul 80-kilomeetrilisi rännakuid täies lahingrakmes ja materjalosaga. Sm. Trankmanni võitlejad sooritasid 80-kilomeetrilise rännaku 27 tunniga.

Sapöörid tegid suure töö vaenlase miiniväljade demineerimise alal. Major Krivokonevi sapöörid tegid kahjutuks üle 43 200 tankitõrje- ja jalaväemiini ning fugassi. Seersant Tõtšinski korjas ära 1215 miini, jefreitor Averkin — 1024, seersant Politško — 1098.

Kapten Sakala, kapten Samelsoni ja leitnant Lõivu sapöörid tegid kolme päevaga kahjutuks 25 000 miini.

1944. a. kevadel toimus rahakogumine tankikolonni „Lembitu“ ja lennueskadrilli „Tasuja“ muretsemiseks. Eesti NSV töörahvas ning korpuse isikuline koosseis andsid selleks 9 060 000 rubla ja pöördusid seltsimees Stalini poole palvega anda need tankid ja lennukid meie korpusele. Eesti sõjameeste palve rahuldati.

25. juulil võtsid eesti suurtükiväelased ja miinipildurid osa Narva vabastamise lahinguist. Lahingukäsk võeti vastu erilise vaimustusega, sest algas võitlus esimese Eesti NSV linna pärast. Öösi toimusid patareides otsetulistamise suurtükkide juures ja vaatluspunktides lühikesed miitingud. Narva põles ja üle jõe kostis tugevaid plahvatusi.

Kommunistlik noor Vink ütles miitingul:

„Narva põleb. Teda põletavad sakslased, keda aitavad eestlastest reeturid. Minu esimeseks sooviks on vaenlast halasamatult lüüa ja vabastada Narva. Ma töotan võidelda vaenlase vastu, säästmata oma elu, Nõukogude Eesti vabastamise eest.“

Noor võitleja Vessik kirjutas ööl enne lahingut oma otsetulistamise suurtüki juures avalduse kommunistlikku noorsooühingusse astumiseks: „Palun mind vastu võtta kommunistlikku

noorsooühingusse, ja kui ma saan surma, siis palun mind lugeda kommunistlikuks nooreks.“

Patarei, kus oli komandöriks leitnant Ziukson, otsetulistamise suurtükkide meeskondades ei jatkunud mehi, sest paljud võitlejad olid varem saadetud teise ülesande täitmisele. Siis pöördus patarei komandör teiste suurtükkide juures olevate võitlejate poole küsimusega: „Kes soovib asuda otsetulistamise suurtükkide juurde?“

Ohtlikule kohale soovisid asuda kõik võitlejad.

Korpuse suurtükiväelased ja miinipildurid täitsid ennastsalgavalt kõik ülesanded ja said korduvalt laskurallüksuste komandöride tänu osaliseks.

Narva jõe forsseeris vanemleitnat Kazakovi rood. Teda toetas tulega seersant Sahkeri suurtükimeeskond. Esimeste laskudega hävitas suurtükk märgitud sihtpunktid. Vanemleitnant Kazakov ei suutnud end pidada ja kaelustas seltsimees Sahkerit: „Suur tänu meisterliku tulistamise eest. Nüüd aga suudelim selle peale, et eesti ja vene rahva vahel on olemas tõeline lahingusõprus,“ ütles Kazakov liigutatud seersandile.

Sideväelaste-luurajate grupp leitnant Kärstna juhtimisel liikus jalaväe lahingurivides, forsseeris koos jalaväega Narva jõe ja tungis 26. juulil kell 4 hommikul Narva.

Otsetulistamise suurtüki sihtur nooremseersant Raik sai miinikillust haavata, kuid ei rääkinud haavatasaamisest kellelegi, vaid jatkas tuleandmist. Alles pärast lahinguülesande täitmist evakueeriti ta hospitalisse.

Ajaleht „Vetšernjaja Moskva“ kirjutas Suvorovi II järgu ordeniga autasustatud eesti väeosa suurtükiväelastest: „Jalaväe komandörid, keda suvorovlased oma raskesuurtükkide tulega toetavad, annavad kõrge hinnangu eesti suurtükiväelaste lahingutegevusele. Nende tööd iseloomustavad kiirus jalaväelaste „tellimiste“ täitmisel ja täpsus sihi tabamisel. Meie laskurid, kes asuvad eelserva kaevikus, panid palju kordi tähele, kuidas

juba eestlaste esimestest mürskudest lendasid nende silmade all õhku saksa blindaažid, dzotid, tankid ja kuulipildujapesad.

Üks suvorovlaste edu saladusi on hästi väljaõpetatud ja oskuslikult treenitud suurtükiväelaste-vaatlejate eeskujulik töö.“

Eeskujuliku lahingutegevuse eest avaldas seltsimees Stalin tänu polkovnik Aru eesti suurtükiväelastele.

1944. aasta september. See on tähendusrikas kuu korpuse ajaloos. Kuu algul saadi käsk korpuse ümberpaigutamiseks, ja kuu lõppu tähistas Eesti vabastamine saksa röövvalutajaist.

Käsk ümberpaigutamisest Eesti territooriumile röömustas kogu isikulist koosseisu. Keegi ei pööranud tähelepanu edasi liikumise raskustele, kuigi väeosad tegid kuni 200 kilomeetri pikkusi jalarännakuid. Võitlejad kandsid oma seljas kuulipildujaid, roodu-miinipildujaid, tankitõrjepüsse ja jõudsid tähtajal sihtkohta. Mahajääjaid ei olnud.

Sügava liigutusega lähenesid eesti sõjamehed Peipsi järvele, mille taga asus Eestimaa. Igaüks röömutses peatsest kodumaale jõudmisest ja samal ajal tundis muret omaste saatuse pärast.

Kohalikud eestlased olid hämmastunud ja röömsad oma rahvusväeosade saabumise puhul. Fašistid olid levitanud igasuguseid kuulujutte Punaarmee kohta ja rääkinud eesti korpusest, et see on Velikije Luki all täielikult hävitatud.

Meie väeosad asusid lähtepositsioonidele Emajõe paremal kaldal Kastre-Saage rajoonis. Kõik oli valmis jõe forsseerimiseks: paadid, ülepääsuvahendid ja, mis peasi, — inimesed, kes tahtsid täita oma suurimat kohust — astuda võitlusse saksa röövvalutajatega ja kätte maksta kõigi nende metsikuste ning vägivaldla eest. Suurtükiväelased seadsid korda tulepositsioone ja sihtisid välja üksikuid suurtükke. Korpusest vasakul pidid tungima peale kindralleitnant Simonjaki kaardiväelased.

Toimusid kommunistide ja kommunistlike noorte lühikoosolekud. Öösi peeti metsas miitinguid. Allüksustes kõnelesid Eestimaa K(b)P KK sekretär sm. Karotamm, korpuse komandör kindralleitnant Pärn, Eesti NSV valitsuse liikmed Olga Lauristin ja Nigol Andresen. Kogu isikulisele koosseisule tehti teatavaks Leningradi rinde vägede peaülesanne: koos 3. Balti rinde vägedega anda surmahoop Baltimail sissepiiratud sakslaste rühmitusele, vabastada saksa röövvaldajaid täielikult Nõukogude Eesti ja lüüa siis saksa kiskjat lõplikult tema oma koopas.

Tartust põhja pool saadi Punaarmee väeosade poolt kätte hitlerliku kindralleitnandi Hasse käskkiri, kes kirjutab: „Balti tugiala, mis asub vahenditult Saksamaa väravate all, on lainemurdjaks idast tuleva bolševistliku voolu vastu.“ Hasse käskis Eestit iga hinna eest enda käes hoida.

Tõepoolest klammerdusid sakslased Eestimaa külge, kaotustest hoolimata. 1944. aasta sügiseks oli sakslastel Eestis üle 15 jalaväediviisi, mitu üksikväeosa, 6 suurtükiväepolku, ligi 25 suurtükiväedivisjoni, mitu tankiväeosa. 1944. aastal kaotasid nad võitlustes Eesti pärast surmasaanuina, vangilanguina ja haavatuina üle 145 000 sõduri ja ohvitseri.

Selge sügishommik 17. septembril. Koidueelses vaikus koskis äkki nõukogude suurtükkide mürin. Jõe põhjakallas väriseb, lendavad õhku saksa kaitse blindaažid ja punkrid. Tihedas suurtükkide müras kuulub „katjušade“ vihin. Õhus lendavad üksteise järel pommituslennukite eskadrillid, paisates pomme saksa kindlustustele.

Jalaväelased, kuulipildurid ja miinipildurid sööstavad metsatukkadest kalda poole. Suurtükkide ettevalmistav tuli pole veel lõppenud, kui algab jõest üleminek. Esimestena läbisid jõe leitnant Haviste võitlejad ja vanemleitnant Esleri võitlejad. Esimeste allüksuste edukas üleminek sai kohe teatavaks kõigis väeosades.

Koos jalaväega läksid üle jõe otsetulistamise suurtükid. Hargnes lahing asulate pärast. Hoogsa tormijooksuga vallutati Kavastu. Esimene edusamm tiivustas ja andis hoogu edasiminekuks. Eesti sõjamehed tundsid rõõmu, et nad saavad vaenlasele kätte maksta kodumaa orjastamise eest. Vanemseersant Satla surmas kaks fašisti, vanemseersant Kask laskis maha kolm, reamees täpsuslaskur Feliks Nert tappis kaks vaenlase ohvitseri ja 4 sõdurit.

Otsetulistamise suurtükiväelased liikusid edasi lahingurivides. Vanemleitnant Kasvandiku patarei tulistas kivihoonet, kust sakslased andsid tugevat tuld. Hitlerlasi ei päästnud ka meetripaksused müürid. Täpselt lastud mürskudest varisesid seinad. Maja taga plahvatas vaenlase laskemoonaladu. Vaenlase vastupanu murti, meie jalavägi tungis edasi.

Tugev kuulipildujatuli Sepa talust takistas pealetungi. Siis liikusid kuulipildurid Viira ja Tšaškin oma kuulipildujaga hüpetega edasi, asusid soodsale positsioonile ja avasid tule. Jalaväelased lähenesid nende tule katte all talule ja vallutasid selle. Tormijooksu tulemusena vallutati asulad Pokri, Viira ja Kruusamäe. Vabastati Alatskivi, kus sündis ja kasvas tuntud luuletaja Juhan Liiv.

Taganev vaenlane laskis õhku sildu ja mineeris neid, kuid ei suutnud meie pealetungi peatada. Võitlejad ehtasid kiiresti Emajõe pontoonisilla. Kuni silda ehitati, vedasid võitlejad relvi ja laskemoona üle paatidel.

Eesti jalavägi liikus kodupinnal, kihutades hitlerlasi välja küladest ja taludest. Seersant Alfred Tamm tungis esimesena vaenlase blindaaži, tappis ühe sakslase ja haavas teist. Ülejäänud 8 sakslast andsid end vangi.

Kommunist vanemseersant Leigi jagu puhastas Väljaotsa küla. Leik märkas, kuidas ühe maja ukse taha peitus sakslane. Leik andis käsu maja sisse piirata ja läks ise punaarmeele Valdakuga, kes oskas saksa keelt, ukse juurde. Sakslasele tehti

ettepanek alla anda. Ukse tagant vastati, et ilma võitluseta ei anta alla. Leik tungis koos punaarmeelega, granaadid käes, majja ning nad võtsid vangi viis sakslast. Samas külas vangistas vanemseersant Viripuu öösi ühe maja pööningul neli sakslast, sealhulgas ühe ohvitseri.

Pealetungi hoog oli nii suur, et kergelt haavatud sõjamehed jäid rivisse ega tahtnud lahingust lahkuda. Kommunist punaarmee lane Järmet sai tõsiselt haavata, kuid ruttas kepile toetudes koos teiste pealetungijatega edasi. Kui talle tehti ettepanek evakueeruda, vastas ta:

„Punaarmee vabastab mu kodumaad. Kuidas mina võin lahinguväljalt ära minna?“

Esimesel pealetungipäeval läbisid korpuse väeosad üle 25 kilomeetri ja vallutasid Jõgeva-Mustvee maantee.

Edu innustas võitlejaid uutele kangelastegudele. Kommunistid ja kommunistlikud noored tegid marsil selgitustööd. Neilt kuulsid võitlejad, et 3. Balti rinde väed vabastasid 19. septembril Valga linna.

Forsseerinud Omedu jõe, sattus kapten Ivanovi rood vaenlasega kokku, kes sooritas 3 tanki ja 2 soomustransportööri vasturünnakut. Algul võitlejad taganesid. Kriitilisel hetkel avas patarei parteiorganisaator vanem Prinio oma suurtükist tule ja vigastas paari lasuga üht vaenlase tanki ning sundis teised tagasi pöörduma. Rood asus rünnakule ja sööstis jälitama taganevat vaenlast.

Meie väeosad tungisid hoogsalt Mustvee jõeni. Kuid vaenlane oli jõudnud silla mineerida ja süüdata süütenööri. Kapten Pekri jooksis silla juurde ja rebis eluga riskides katki põleva nööri. Sild oli päästetud.

19. septembril vallutasid korpuse väed Mustvee linna. Teelele ja vabastatud küladesse ilmus kõiki erutav loosung: „Edasi — Tallinna!“ Üks poliittööline küsis võitlejailt: „Ja mis edasi?“ „Tallinna järel — edasi Berliini!“ vastasid võitlejad üksmeelselt.

Korpusele tehti ülesandeks jälitada vaenlast ja samal ajal lõigata ära tema Narva rühmituse lõunapoolse osa taganemisteed. Korpuse komandör kindralleitnant Pärn eraldas liikuva salga polkovnik Trankmanni juhtimisel. Jalavägi autodel, tankid ja suurtükivägi tegid ööl vastu 20. septembrit 50-kilomeetrilise retke ja jõudsid 2 tundi enne vaenlast Avinurmesse, kus alustasid sakslastega ootamatut võitlust.

Vaenlane taganes kolonnide kaupa Narva poolt marssruudis Rannapungerja—Lohusuu—Eniksaare, Avinurme kaudu Rakverre. Siin liikus üle polgu jalaväge, ligi 70 suurtükki, tankid. Saksa väejuhatuse lootis siin meie pealetungi peatada ja seega kindlustada tiivalt oma taganeva Narva rühmituse julgeolekut.

Teelahkmel Lepiksaare juures purustas vanemleitnant Sušinski iseliikuvate suurtükkide patarei 5 lähenevat vaenlase autot sõdurite ja ohvitseridega. Liikudes Avinurme jaama poole hajutas patarei käigult tulistades sakslaste grupi, kes püüdis sildu õhku lasta.

Hästi tegutsesid alampolkovnik Kuslapuu tankistid. Tankid, mis kandsid eesti sangari Lembitu nime, tungisid julgesti vaenlasele kallale, lõmastasid hitlerlasi, nende kahureid ja autosid. Koostöös suurtükiväe ja tankidega tungisid peale jalaväelased, kindlustades vallutatut. 20. septembri hommikuks jõudis Avinurme rajooni polkovnik Mullase väeosa, kes viis lõpule vaenlase purustatud jõudude riismete hävitamise ja vangivõtmise.

Ida poole liikudes kohtas polkovnik Trankmanni allüksus vaenlase visa vastupanu Veskivälja—Kubja joonel. Vaenlane asus kolm korda vasturünnakule, kuid ei saavutanud edu. Avinurme idast pool purustas liikuv väesalk polkovnik Trankmanni juhtimisel vaenlase rühmituse, mis koosnes ühest jalaväepolgust ja ühest suurtükiväepolgust, ning vallutas 20. septembril kell 16 Tudulinna. Seega oli korpuse komandöri käsk täidetud.

20. septembril ühinesid Tartust põhja pool pealetungivad meie väed Narvast pealetungivate vägedega. Leningradi rinde

võitlejad saavutasid hiilgava võidu. Purustatud ja juhtimise kaotanud sakslased taganesid kiiresti lääne poole. Leningradi rinde poliitvalitsuse ülem kindralleitnant Holostov kirjutas rindeajalehes: „Otsustavat osa nendes võitlustes etendas kindral Simonjaki kaardiväeosade ja kindral Pärna eesti korpuse väeosade eeskujulik ja oskuslik tegevus.“

Kõrgema Ülemjuhataja seltsimees Stalini käsul saluteeris 20. septembril meie Kodumaa pealinn Moskva Leningradi rinde vapraille vägedele, sealhulgas kindralleitnant Pärna Eesti Korpusele, kes murdsid läbi sakslaste kaitse Eestis, kahekümne kogupauguga kahesaja kahekümne neljast suurtükist.

Seltsimees Stalini tänu innustas kogu isikulist koosseisu. „Edasi Tallinna!“ — selle loosungiga jälitasid võitlejad taganevat vaenlast. Iga polk ja rood tahtis esimeste hulgas jõuda oma pealinna. Väeosad läbisid öö-päeva jooksul võitlustega 40 kuni 60 kilomeetrit. Eesti talurahvas võttis oma kaasmaalasi vastu soojalt ja südamlikult ning aitas neid nii nagu suutis. Kapten Kelbergi luurajad viis üks vana mees otseteed metsa kaudu Vassivere külasse. Vaenlast enam külas ei olnud. Kapten Kelberg palus elanikke viia luurajad hobusega edasi. Kohe rakendasid kuus talupoega hobused ja viisid luurajad suurde Laekvere küllasse, kus luurajad said sõjasaaki: 2 suurtükki, kuulipilduja, 15 vintpüssi, toiduainete lao, mitu paaki bensiini.

Talupojad vedasid vankril relvi, laskemoona, toiduaineid, püüdsid meie väeosi aidata kiiremini edasi liikuda. Külades teritasid tütarlapsed meie sõjamehi, kostitasid neid piima, juurvilja ja meega. Leidsid aset liigutavad kohtamised omaste ja sõpradega, kel üksteise saatusest ei olnud enam ammu teateid.

Taludes ja väljadel kõlas eesti keel, kostis eesti laul. Raske on kirjeldada tundeid, mis haarasid inimesi.

Kruusamäe metsavahi juures võttis eesti võitlejaid vastu elatanud naine, kes pöördus nende poole sõnadega: „Missuguse kannatamatusega me teid ootasime, uskusime, et te tulete.“ Ta

tõi välja paki nõukogude lendlehti. „Neid lendlehti“, ütles ta, „lugesid ümbruskonna taluinimesed tasahilju.“

Poliittöölised vestlesid kohalike elanikega, kes Punaarmee väeosade tulekuga tulid metsast välja. Sageli võis teedel näha kaht kolonni: üks, mis koosnes võitlejaist, liikus edasi, läände, teine — talupoegadest majakraamiga laaditud vankritel, kes suundusid tagalasse, oma taludesse.

Kolmekordne ordenikandja kapten Mürk kohtas oma naist ja lapsi. Kuid kodus peatuda ei olnud tal aega. Reamees Hans Vahter astus minutiks sisse oma onu juurde Vetla talusse. Nad jõudsid vahetada ainult mõned sõnad ja õepoeg pidi juba minema edasi ühes pealetungivate võitlejatega.

Tee ääres seisis vana talupoeg ja vaatas tähelepanelikult mööduvaid võitlejaid. Mõnikord ta küsis neilt midagi, kuid ei saanud soovitud vastust. Nüüd ilmus teele uus väeosa. Ees läks lipuga pikakasvuline noor võitleja. Päike helkis polgu punasel lipul. Võitlejat nähes värises taat erutusest, suured pisarad voolasid mööda tema kurdunud põski. See oli tema armastatud noorem poeg. Poeg tuli tagasi Eestisse, kandes võidu- ja õnnelippu.

Vallutanud Avinurme, seadis korpus tiibadele tõkkesalgad ja jatkas edasiliikumist. 21. septembril jõudsid väeosad ja väekoondised Järveõue—Tamsalu—Kerguta joonele. Tol päeval avastasid meie väeosad vaenlase kolonni, arvult ligi 1500 meest vooridega, mis suundus Assamallaist Tamsalu poole. Lõiganud tee läbi Sauevälja juures, piirasid meie väeosad ümberhaarava manöövriga Uudeküla, Porkuni ja Loksa suunas vaenlase sisse ja purustasid ta. Ainult väikestel vaenlase gruppidel õnnestus pääseda sissepiiramisest ja läbi lipsata Trilli suunas. Üle 400 vaenlase sõduri ja ohvitseri jäi surnult lahinguväljale, umbes 900 meest võeti vangi.

Tamsalu vallutamiseega oli läbi lõigatud Tapa- ja Tartu-vahe-line raudtee. Rakvere linn oli juba vabastatud vägede poolt, mis tungisid peale Narva poolt. Korpuse väeosad liikusid otse läände mere poole Virtsu rajoonis.

Vallutati Kose küla, vaenlase eelviimane kaitsesõlm Tallinna lähistel.

Sakslased valmistusid kaitsma Tallinna, tahtsid teha kaits-ehitusi, kuid aega neil selleks enam ei piisanud. Meie liikuvad väeosad läbisid öö-päevas 100—150 kilomeetrit. Võitlejad tegid julgeid kallaletunge vaenlase garnisonidele. Luurajate grupp leitnant Suu juhtimisel tungis kallale vaenlase garnisonile Pallamula külas, hävitas 60 vaenlase sõdurit ja ohvitseri ning sai saagiks 3 autot.

Mehiselt ja otsustavalt võitlesid vanemleitnant Ploomi allüksused. Roodu kommunistlike noorte organisaator jefreitor Kõiv tõusis lahingu otsustaval hetkel hüüdega: „Kodumaa vabastamise eest — edasi, seltsimehed!“ ja viis võitlejad rünnakule.

21. septembril kell 18 asus liikuv väesalk polkovnik Võrgu juhtimisel teele marssruudiga Laekvere—Väike-Maarja—Tamsalu—Ambla—Vetla—Perila—Lehmja, ülesandega jõuda Tallinna lõunalähistele ja käigult vallutada linn. Autodel oli loosung: „Tallinna!“ Väesalk liikus hoogsasti edasi, murdis vaenlase vastupanu ja hävitas vaenlase tõkkesalgad Nõmmküla jaamas Ambla—Vetla rajoonis. 22. septembril kell 10.30 jõudis liikuv väesalk Lehmjasse (9 km Tallinnast kagu pool) ja tungis kiire löögi tagajärjel linna. Samal ajal tulid ida poolt linna kindralleitnant Starikovi liikuvad väeosad. Eesti NSV pealinn oli saksa röövullutajaist vabastatud. Leitnant Lumiste heiskas Pika Hermannini torni nõukogude lipu.

Linnas marssisid sõjamehed-vabastajad, liikusid sõjamasinad; neid võtsid Tallinna elanikud rõõmuga vastu. Üks naine pöördus tankiväeosa komandöri alampolkovnik Kuslapuu poole küsimusega: „Ütelge, kas teie juures teenib Rätsep?“ Ta ütles tema endise aadressi ja eesnime. Saanud jaatava vastuse, hüüdis naine rõõmsasti: „Ta on ju minu mees!“ Mõne minuti pärast oli ta juba oma mehe-tankisti embuses, keda ta polnud näinud kolm aastat.

Tallinna vabastamist märgiti Kõrgema Ülemjuhataja käskkirjaga. 22. septembril saluteeris Moskva Leningradi rinde vappraile vägedele, sealhulgas kindralleitnant Pärna Eesti Korpusesele, — kahekümne nelja kogupauguga kolmesaja kahekümne neljast suurtükist.

Ajaleht „Krasnaja Zvezda“ hindas Tallinna vallutamist nõnda:

„Leningradi rinde vägede poolt marssal Govorovi juhtimisel

saavutatud võit on väljapaistev saavutus. Selle poliitiline tähtsus on suur. Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi pealinna Tallinna vabastamine tähistab kogu Eesti territooriumi vabastamise rõõmuküllast tundi. Erakordselt suur on ka võidu strateegiline tähtsus. Kõnelemata sellest, et Tallinn on üks suurimaid Nõukogude Liidu sadamaid, ei tule unustada, et Tallinna rajoon oli üks tähtsaimaid lüüsid kogu saksa kaitsesüsteemis Nõukogude—Saksa rinde põhjatiival. Tallinna kaotamine sakslaste poolt on saksa armeele suur ja asendamatu kaotus.“

23. septembril kihutati sakslased välja Pärnu linnast, mille vabastamisest võttis osa tankiväeosa „Nõukogude Eesti eest“. Saabus Nõukogude Eesti mandri vabastamise tund. 24. septembril vallutas liikuv väesalk major Milleri juhtimisel Haapsalu linna. Haapsalu linna hoogus vallutamine takistas sakslastel Saksamaale küüditamast suurt gruppi eesti rahvast, sealhulgas Tartu ülikooli arstiteaduskonna õppejõude. Sakslased tahtsid samuti välja vedada arstiteaduskonna kabinettide sisseseaded, arstiriistad ja preparaadid.

Vaenlane taganes kiiresti saartele. 26. septembril jõudsid meie väeosad Suure väina kaldale, vallutades Virtsu sadama.

Kogu aeg, kui toimusid pealetungivõitlused, tehti suurt agitatsioonilist selgitustööd kohalike elanike hulgas. Rahvaga vestlesid kõik — kindralitest kuni võitlejateni. Selgitustöö hingeks olid poliitööliselised. Nad jutustasid rahvale Punaarmee võitudest, Nõukogude Liidu edusammudest rahvusvahelise poliitika alal, NSVL rahvaste vankumatust sõprusest, Nõukogude tagala kangelaslikust tööst.

Poliitööliselised ja agitaatorid paljastasid fašistide valet ja laimu, sütitasid viha saksa röövvalutajate vastu, kõnelesid sakslaste metsikustest ja roimadest Eestis. Eesti korpuse kommunistid aitasid suurte asulate töelistel, talupoegadel ja haritlastel luua ajutisi täitevkomiteid, sisse seada korda ja organiseerida ühiskondlike hoonete, koolide, haiglate, samuti sakslas-

tega koos põgenenud põllupidajate talude valvet. Peale vestluste toimusid koosolekud ja miitingud, kus kõnelesid NSVL Ülemnõukogu Eestist valitud saadikud ja Eesti NSV Ülemnõukogu saadikud. Iga päevaga tugevnes Punaarmee väeosade side Nõukogude Eesti rahvaga.

Mitmes kohas võtsid elanike grupid aktiivselt osa võitlusest sakslaste vastu, kaitstes, relv käes, rahva vara, vabrikuid ja ühiskondlikke hooneid.

Kohilas püüdsid sakslased lasta õhku paberivabrikut, sildu ja ühiskondlikke hooneid, kuid seda takistas grupp töölisi ja Kohila elanikke. Eesti patrioodid asusid varitsuspaika ja kui rong saksa õhkulaskjatega lähenes Kohilale, avasid sellele tule. Ligi 30 fašisti sai surma ja haavata, ülejäänud jooksid laiali.

Tallinnas hoidis grupp eesti patrioote ära elektriijaama õhkulaskmise.

*

Eeskujuliku lahingutegevuse eest Eesti mandri ja Tallinna vabastamisel anti korpusele „Tallinna“ nimetus.

Väejuhatuse poolt antud lahinguülesannete eeskujuliku täitmise eest autasustati korpuse komandör kindralleitnant Pärna Kutuzovi I järgu ordeniga.

Suure väina forsseerimine ja Muhu saare vabastamine

Suure väina kaldal Virtsu sadamas kostab muusika. Bajaanil, viiulil ja gitarril mängitakse vanaaegseid, nõukogude, vene ja eesti viise.

Äärmises majas asuvad kapten Kelbergi luurajad, noored julged poisid, kes ei tunne väsimust. Nende meel on rõõmus õnnestunud retke pärast. Ööl vastu 28. septembril sõitis kaluri mootorpaadil üksteistkümmend luurajat, eesotsas kapten Kelbergiga, üle Suure väina Muhu saarele. Paat ei pääsnud kivide tõttu randa ja luurajad läksid jala läbi vee üle 100 meetri. Retk õnnestus hästi. Tehti kindlaks vaenlase kavatsused, võeti „keel“. Pärast luurelt tagasitulekut teevad mehed muusikat. Öösi seisib ees uus retk saarele, et teha täielikumalt kindlaks vaenlase jõud ja tema tulepesad.

Eesti sõjamehed valmistusid võitlusteks saare pärast. Ööd ja päevad taastasid major Kanguri sapöörid sakslaste poolt õhku- lastud sadamasildu, löid kokku parvi suurtükkide ja tankide veoks. Suurtükiväelased seadsid sisse tulepositsioone ja täiendasid laskemoona tagavarasid. Ülesõidukohale koondati vägesid. Oodati Punalipulise Balti Laevastiku dessantlaevade saabumist. Korpuse komandöri käsul pidid esimesena forsseerima väina ohvitser Viriti võitlejad. Komandöri asetäitja poliit- alal major Palm kogus parteiaktiivi ja tegi neile ülesandeks lahinguülesande poliitilise selgitamise. Kommunistid kõnelesid lahinguülesandest iga võitlejaga.

Väina forsseerimine esimestel dessantlaevadel oli tehtud ülesandeks kapten Belovi — endise Narva töölise, julge ja otsusevõimelise komandöri — allüksusele.

29. septembri õhtul väljusid Virtsu sadamast esimesed kaatrid eesti sõjameestega. Võitlejatega koos olid väeosa poliittöölised ja korpuse poliitosakonna agitaator major Tamm. Kui kaatrid olid asunud retkele, lõhkesid meie mürsud vaenlase positsioonidel. Vaenlane avas kaatritele tule, kuid ei suutnud maandumist takistada.

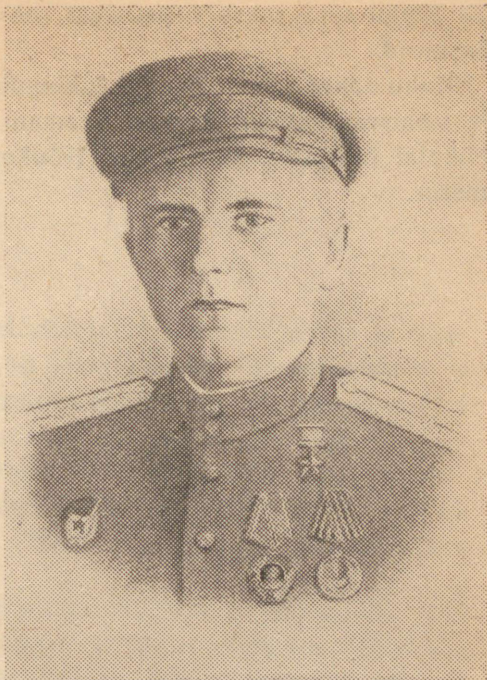
Vaenlase mürsust hukkus kapten Belov. Juhtimise võttis endale vanemleitnant Petrov. Sada—kakssada meetrit rannast hüppasid võitlejad vette ja liikusid saare poole. Dessant Petrovi juhtimisel maabus Kuivastu sadamas, kapten Kelbergi allüksus Lõpe rajoonis.

Leitnantide Soo ja Suu võitlejad kindlustusid kaldal ja liikusid samm-sammult edasi.

Sakslased tugevdasid miinipilduja- ja suurtükitald sadamale. Maabunud allüksus heitis kaldale maha. Leitnant Soo grupp sattus raskesse olukorda ja vajas abi. Iga minut viivitust oleks nõudnud asjatuid ohvreid. Siis tõusis polgu agitaator kapten Sepp kogu pikkuses püsti ja hüüdega: „Seltsimehed, minu järele!“ viis võitlejad rünnakule. Sakslased ei pidanud vastu ja hakkasid rannast taganema. Kui dessanditegijad olid vallutanud Kuivastu sadama ja asula, muutus kergemaks uute allüksuste maabumine ja üha uusi väeüksusi ruttas eelsalkadele järele läbi Muhu saare Väikese väina äärde.

Kogu öö tungisid meie allüksused peale mööda maanteid ja külavaheteid. Sakslased saatsid välja tõkke- ja varitsussalku ning süütasid taganedes maju. Tulekuma valgustas maanteed ja kergendas sakslastel teede tulistamist. Suurtes Hellamaa, Muhu ja Linnuse külades avaldasid sakslased tugevat vastupanu. Linnuse rajoonis purustasid meie väeosad Saaremaalt äsjasaabunud abiväe. Muhu saart ja Saaremaad ühendava tammi juurde viiva

Nõukogude Liidu
Kangelane
kv.-v.-leitnant
A. REPSON

tee mõlemal pool vedelesid kaua fašistide laibad, meenutades siin toimunud ägedat heitlust.

Tammi ei õnnestunud kohe vallutada. Vaenlane laskis selle neljast kohast õhku ja pidas kuulipilduja- ja suurtükitle all. Üle Väikese väina minekuks ei olnud ujuvvahendeid. Suurtükiväe ületoomine Suurest väinast viibis. Puhus tugev tuul, torm tõusis 9 pallini. Ülepääsuvahendite valmistamiseks oli vaja aega.

Muhu saar vabastati poole öö-päevaga. Selle lühikese ajaga sooritasid eesti väeosade võitlejad ja komandörid tõsise lahinguoperatsiooni: forsseerisid 8 kilomeetri laiuse Suure väina, läbisid ühe ööga 25—30 kilomeetrit ja 30. septembri hommikuks

oli Muhu saar saksa fašistlikest röövvalutajaist täielikult vabastatud.

Muhu saare pärast peetud lahinguis näitasid kangelaslikkust ja mehisust leitnant Repson, seersant Eduard Tähe ja seersant Nikolai Matjašin, kellele anti Nõukogude Liidu Kangelase nimetus.

3. ja 4. oktoobril toimusid väeosades roodude partei- ja kommunistlike noorte koosolekud ettekannetega kommunistide ja kommunistlike noorte ülesandeist eelseisvais võitluis Saaremaa vabastamiseks. Roodudes toimus ka punaarmeeleaste koosolekuid. Suure väina forsseerinud võitlejad jagasid oma lahingukogemusi. Õpiti tundma „dessantväelase meelespead“, mis oli antud välja Punalipulise Balti Laevastiku poliitvalitsuse poolt.

Võitlejad põlesid vihast vaenlase vastu, kes oli ka neile isiklikult tekitanud muret ja leina. Paljude võitlejate omaksed, sugulased ja tuttavad olid tapetud või küüditatud saksa orjusse. Suurtükiväelaste lahinguleht kirjutas: „Sakslased lasksid maha meie jefreitori Boldini isa, röõvisid tema vara, küüditasid ta ema Saksamaale sunnitööle seepärast, et nende poeg Sergei Boldin oli hävituspataljonis ja teenib Punaarmees. Seltsimehed! Makskem kätte veristele saksa okupantidele meie seltsimehe isa surma ja ema piinade eest, meie rahva vere ja pisarate eest!“

Vanemseersant automaatur Voldemar Hint käis oma kodukülas Kiidjärvel ja sai teada, et tema omaksed on sakslaste poolt minema küüditatud. Millise vihaga läks lahingusse automaatur Hint!

Enne Väikese väina forsseerimist kontrolliti hoolega lahinguks valmisolekut. Iga dessantgrupi juures oli poliittöoline, parteiorganisaator, kommunistlike noorte organisaator. Igas

paadis oli Saaremaalt pärit võitlejaid, kes tundsid hästi maastikku. Oma initsiatiivil võtsid dessanditegijad kaasa laske-moona üle normi. Padroneid oli automaadi jaoks ette nähtud 300, kuid paljud võtsid 500—600, 120 vintpüssipadruni asemel võeti 200—300, granaate võeti kaks korda rohkem.

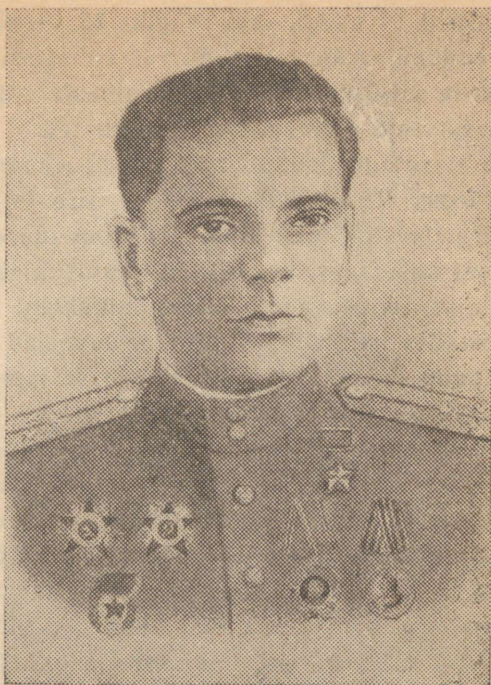
5. oktoobri koidikul algas Väikese väina forsseerimine. Esi-mesena forsseerisid väina nooremleitnant. Alliku luurajad ja vanemleitnant Ploomi allüksus. Allik oma luurajatega jõudis esimesena paatidel väina teisele kaldale, liikus saarel 500 meet-rit edasi ja vallutas tugiala. Sakslased piirasid julged võitlejad poolringis sisse ja karjusid neile: „Russ, anna alla!“ Vanemleit-nant Allik laskis vaenlase lähedale tulla ja andis käskluse: „Tuld!“

Sakslaste rünnakud ei lakanud, kuid luurajad hoidsid tugiala kindlalt oma käes. Sm. Allik sai haavata, kuid ei lahkunud la-hingust. Kui roodu komandör langes rivist välja, võttis juhti-mise endale haavatud ohvitser Allik ja tema juhtimisel täitis rood edukalt lahinguülesande. Eesti rahva vaprale pojale anti selle kangelasteo eest Nõukogude Liidu Kangelase nimetus.

Randa maabusid uued allüksused ja meie väeosad liikusid edasi. Vaenlase lakkamatu tule all taastasid major Kanguri sa-pöörid tammi, mille sakslased taganemisel olid õhku lasknud. Sapöörid ei katkestanud tööd isegi vaenlase õhurünnakute ajal. 5. oktoobril kella 13-ks oli tamm taastatud ja selle kaudu algas regulaarne vägede, laskemoona ja toiduainete edasitoimetamine. Sapööride juures oli nõukogude tütarlaps — meditsiinteestuse nooremleitnant Valentine Kikas. Ta sidus ohtlikemates tingi-mustes haavatud sapööre tammil ja töötas nii kaua, kuni sai ise surmavalt haavata vaenlase kuulipildujavalangust.

Kapten Tombergi sideväelased seadsid tammil kiiresti üles telefoniliini. See oli ainus sidejuhe saarega ja seda tuli kaitsta maksku mis maksab. Eriti paistsid välja leitnant Kaasiku side-mehed: jefreitor Kajavee, kolm venda Vipperid, seersant Suidre,

Nõukogude Liidu
Kangelane
kv.-v.-leitnant
A. ALLIK

jefreitor Kikka. Kui sakslased tammi pommitasid, andsid sidemehed suurtükkidest ja kuulipildujaist tuld lennukite pihta, ning taastasid uuesti lõhutud liini.

Lahingud Saaremaal olid esimesest päevast peale ägedaloomulised. Sakslased klammerdusid iga asula külge. Ühe päevaga, 5. oktoobril, löid sm. Pauli võitlejad tagasi 12 vasturünnakut. Pöidel löid major Raja võitlejad tagasi mitu vasturünnakut. Sakslased paiskasid vasturünnakule ligi pataljoni jalaväge tankettide ja soomusautode toetusel.

Leisi rajoonis hävitasid võitlejad vanemleitnant Ivolgini juhtimisel, tegutsedes otsustavalt ja oskuslikult, ligi 300 hitlerlast,

võtsid 15 vangi, said saagiks 25 vaenlase kuulipildujat, lao intendandivaraga, neli autot ja vabastasid 800 eesti tsiviilelanikku, keda sakslased tahtsid Saksamaale küüditada. Meie võitlejad vigastasid merel 4 vaenlase kaatrit.

Kasutades manöövreid ja ümberhaaranguid piiras major Raja väeosa Räägi küla rajoonis sisse ja hävitas vaenlase grupi. Mustla küla taha jättis vaenlane suure tõkkesalga. Välikindlustusi kasutades, kus oli kaks suurtükiväe patareid ja 12 kuulipildujat, lootis vaenlane pealetungivaid allüksusi ootamatult tulistades hajutada. Kuid meie luurajad said sellest vangilangenu kaudu teada. Major Raja väeosa haaras sakslased pihtide vahele ja purustas nad.

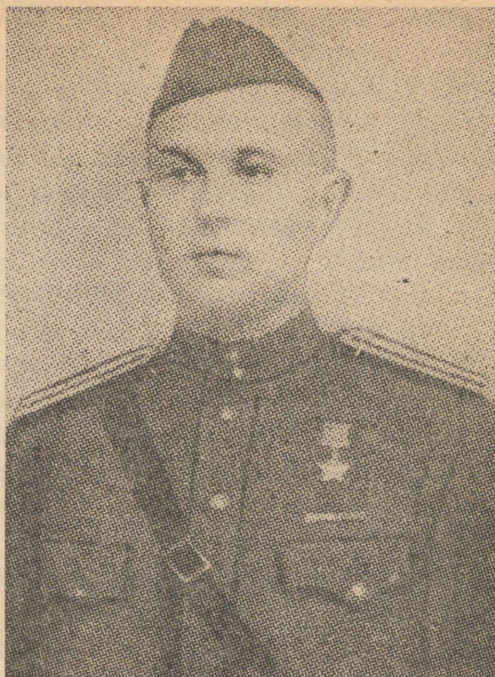
Vanemleitnant Kiiski, seersant Janson ja nooremseersant Grossmani võitlejad tungisid esimesena vaenlase kindlustustesse ja alustasid täagiheitlust. Suurtükikomandör seersant Murd, kellel kõik mürsud olid lõppenud, sööstis oma meeskonnaga rünnakule vaenlase suurtükile, lõi vaenlase meeskonna maha ja avas saksa suurtükist sakslaste pihta tule.

Luureülem vanemleitnant Rebane ja radist Olender liikusid jalaväe lahingurivides, minnes mõnikord ette. Tumala külas piirati nad vaenlase poolt sisse. Rebane ei kaotanud pead ning tõmbas raadio kaudu tule endale. Suurtükiväelased hajutasid vaenlase kogumi ja aitasid Rebast tema radistiga sissepiiramisest välja tulla.

Kommunistlik noor sanitar Toom kandis vaenlase tule all lahinguväljalt ära 9 haavatut, sealhulgas oma roodu komandöri. Kui haavatute grupile tungisid kallale sakslased, organiseeris Toom koos kergelt haavatutega kaitse ja pidas vastu vaenlase survele kuni meie abiväe kohalejõudmiseni.

Suurt abi andsid Saaremaal võitlejaile kohalikud talupojad. Talupoeg Vassili Rand teatas vaenlase asukohast Pahna jõe taga ja näitas kätte läbipääsukohad metsasel ja soisel maastikul. Vassili Meos Muhu vallast ütles: „Hobune on mul küll kehv,

Nõukogude Liidu
Kangelane
kv.-n.-leitnant
E. TÄHE

kuid ma sõidan teiega mereni. Minul on põhjust sakslastele kätte maksta. Nad tapsid mul kaks väikest tüdart ja tegid naisest invaliidi. Lööge sakslasi nõnda, et neil igavesti kaoks isu sõdimiseks.“

Ex bibl. univ. Tart.

Laimjala valla talunaine Marie Kõva (tema mees sai surma 1941. aastal) jätkas laskemoona vedamist vaenlase pommitamise ajal. Kogula talupojad — Juhan Kesküla, Juhan Kaasik ja Mihhail Põld vedasid sageli vaenlase tule all haavatuid, toimetasid kohale toiduaineid. Mihhail Põld rääkis võitlejaile: „Punaarmee abistades maksan kätte oma poja eest, kes tapeti 1941. aastal.“ Mõnnuste küla talunaised pesid omal

algatusel haavatuile pesu. Eesti tütarlapsed Tagavere külast aitasid sanitaarpataljonil sisse seada telke haavatute vastuvõtmiseks. Talunaised töid haavatuile kingitusi ja külakosti.

5. ja 6. oktoobril läbisid pealetungivad väeosad võitlustega üle 70 kilomeetri, ületasid vaenlase vastupanusõlmed rannikul, Uuemõisa rajoonis, Tagavere ja Uduvere rajoonis ning Tahula Vatsküla joonel ja vabastasid 7. oktoobril saksa okupantidest Kuressaare linna ja Roomassaare sadama. Esimesena tungis linna liikuv väesalk kapten Malõševi juhtimisel. Kuressaare linna komandandiks määrati polkovnik Külaots.

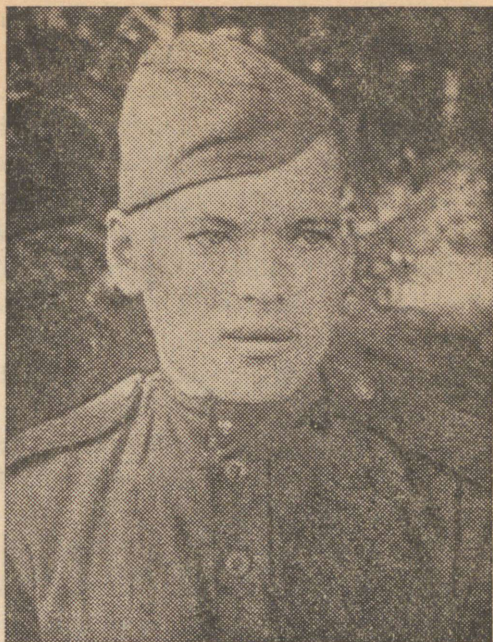
Enne Kuressaarest taganemist süütasid sakslased ja lasksid õhku paremad majad ja ehitused, sealhulgas elektriijaama ja keskkooli hoone, algkooli maja, haigla, panga jm. Eriti tugevasti said kannatada Tallinna tänava majad. Poole linna elanikest küüditasid sakslased Saksamaale või viisid saare teistesse osadesse.

8. oktoobril jõudsid sm. Mullase võitlejad tähtsaima punktini saare läänerannikul — Kihelkonnani. Sakslased püüdsid läbi murda Sõrve poolsaarele, kus neil olid varakult ette valmistatud tugevasti kindlustatud positsioonid. Tehumardi küla juures hargnes õine lahing.

Sakslaste kolonn taganes Sõrve poolsaarele. Sel ajal lähenes major Milleri liikuv väesalk saksa positsioonidele poolsaare lähistel. Saksa eelväe pataljon tungis ööl vastu 9. oktoobrit liikuvale väesalgale seljatagant kallale, lootes teda purustada marsilt ja tungida poolsaarele. Milleri väesalk, jättes väikese tõkkesalga Sõrve suunas, andis peajõududega löögi kirde poolt pealetungivale vaenlase rühmitusele. Sakslased piirati sisse ka major Raja allüksuste poolt.

Lahing oli äge. Padrunid ära kulutanud, astusid meie võitlejad sakslastega täägiheitlusse, löid hitlerlasi püssipärade ja väikeste labidatega, tapsid nugadega. Leitnant kommunist Tompson tappis oma relvaga 11 sakslast. Üks sakslane haaras

Nõukogude Liidu
Kangelane
kv.-seersant
N. MATJAŠIN

teda telkmantlist ja hakkas kägistama. Leitnant Karu jooksis seltsimehele appi ja tappis sakslase noaga.

Tehumardi lahingus purustati põhjalikult valitud kaadrihitlerlased. Ükski neist ei murdnud läbi poolsaarele. Lahinguväljale jäi üle 400 surmasaanud sakslase, kellest suurem osa oli autasustatud raudristiga.

Selles lahingus kaotasid eesti sõjamehed suurepärase komandöri major Milleri ja vana bolševiku, kodusõjast osavõtja, hea tankisti insenerpolkovnik Rosse. Nad mõlemad maeti sõjaväeliste auavaldustega Kuressaare lossi aeda.

Tehumardi lahinguga algas võitlus Sõrve poolsaare pärast. Sõrve poolsaar tungib kitsa ribana merre. Sakslastele oli pool-

saarel suur strateegiline tähtsus, sest ta kattis Irbeni väina, mille kaudu ainuüksi võis evakueeruda Riias sissepiiratud sakslaste rühmitus. Pärast Riia vabastamist 13. oktoobril oli poolsaarel suur tähtsus Vindavi ja Liibavi rajoonis asuvaile saksa vägedele.

Poolsaar andis erakordseid võimalusi kaitseks. 2 kilomeetri laiusele ja 7 kilomeetri pikkusele maakitsusele olid sakslased ehitanud kolm kindlustuste liini, piki kogu maakitsust olid nad püstitanud kivimüüre, teinud tankitõrjekraave ja miinivälju. Maakitsus oli kaevikuid täis kaevatud, kaetud traattõketega, oli täis suurtükke, kuulipildujapesi ja miinipildujaid. Kogu maastik oli vaenlase tule all. Merelt toetasid sakslasi nende laevade suurtükid.

Sakslaste kaitse läbimurdmine maakitsusel oli äärmiselt keeruline ja vastutusrikas ülesanne. Peale sõjalise meisterlikkuse oli selleks vaja isikulise koosseisu suurt moraalist vastupidavust.

Ohvitserid ja võitlejad uurisid möödunud lahingute kogemusi, luure selgitas vaenlase tulepesi ja kaitstesüsteemi, sapöörid õppisid tegema kiiresti läbipääse miiniväljadesse. Seati jalule tihedaim side suurtükiväe, tankide ja miinipildujatega.

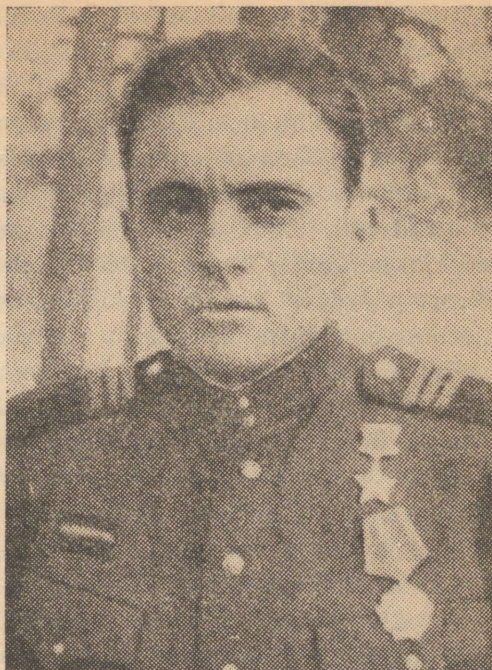
Komandör Mullas pöördus tankistide ja eriväeosade poole kirjaga eelseisva ühise tegutsemise kohta. Tankistid kinnitasid, et nad täidavad auga oma kohuse. Tankistide vastus tehti kõigile võitlejaile teatavaks ja see tõstis pealetungi-indu. Võitlejad tutvusid kindralleitnant Pärna läkitusega, milles rõhutati, et tormijooks sakslaste kaitsele on kogu eesti korpuse sõjaväelase auasi.

Pealetung algas 19. oktoobril. Pärast tugevat suurtükiväe ettevalmistavat tuld asusid polkovnikute Mullase ja Viriti väeosad tormijooksule. Allüksused tungisid hoogsalt peale suurtükitule valli taga. Kui läbi jalaväe lahingurivide läksid tankid, hüppas üks võitleja tankile; tema eeskujule järgisid teised. Nii tekkis lahinguväljal tankidessant.

Nõukogude Liidu
Kangelane
kv.-v.-seersant

H. HINDREUS

Dnepri forsseerimise
lahingute kangelane

Haavatud sõjamehed ei lahkunud rivist. Rühmakomandör leitnant Mägraken, saanud raskesti haavata hüüdis maha vaju-des võitlejaile: „Edasi, seltsimehed! Tasuge sakslastele minu eest!“ Seersant Kumm, saanud haavata käest ja puusast, tulistas kuulipildujast ühe käega edasi.

Kommunistid ja kommunistlikud noored olid eeskujuks võitlejaile. Jefreitor-kuulipildur kommunistlik noor Koljo märkas, et vaenlase miini otsetabamusest löödi rivist välja kuulipilduja meeskond. Ta sööstis kuulipilduja juurde ja alustas uuesti tulistamist, toetades pealetungivaid laskur-allüksusi.

kogude sõjameeste vastupidavusest. Kui vaenlane oli kandnud suuri kaotusi, asusid meie allüksused ise rünnakule, murdsid rõngast läbi ja tulid sissepiiramisest välja. Üüdice rajoonist kohalejõudnud väeosad taastasid olukorra.

Koos teiste Punaarmee väeosadega valmistusid polkovnik Feldmanni võitlejad umbes kuu aega viimaste lahingute vastu poolsaare täielikuks vabastamiseks. Uuriti hoolikalt vaenlase kindlustuste süsteemi, tema tulepesi, olemasolevaid jõude ja tehnikat. Kui kõik ettevalmistused olid tehtud, luure teostatud, küllaldane hulk laskemoona kontsentreeritud, algas uus pealetung, viimne rünnak vaenlasele. Kõikjal kõlas loosung: „Upu-tame sakslased merre!“

19. kuni 24. novembrini pidasid polkovnik Feldmanni väeosad koos kindral Alferovi väeosadega raskeid pealetungilahinguid. Lõupõllu küla juures avaldas vaenlane raevukat vastupanu. Pataljonikomandör major Sume andis käsu küla ümber haarata ja sakslased hävitada. Komandöri käsk täideti täpselt. Hitlerlased visklesid meie allüksuste rõngas, kuid välja pääseda õnnestus ainult vähestel. Lõupõllu küla oli vabastatud. Major Sume allüksus sai võimaluse jätkata pealetungi maanteed mööda.

Oskuslikult tegutses ja juhtis allüksusi major Irhin. Ta katsus kiiresti läbi nõrgad kohad sakslaste kaitses (tavaliselt vaenlase allüksuste vahekohtadel) ja suunas siia pealöögi. Irhini võitlejad murdsid läbi kaitseliini, tegid ümberhaaranguid ja saavutasid võidu.

Ilm oli vihmane. Teedel liikusid vaevaliselt autod ja rasked suurtükid. Kõiki raskusi võites liikusid korpuse väeosad võitlustega edasi.

Torgu ja Iide külade pärast kestsid lahingud kaks ööpäeva. See oli hitlerlaste viimne kaitseliin. Öösi teostas vaenlane korduvaid vasturünnakuid. Nii löödi ööl vastu 23. novembrit tagasi kolm vasturünnakut. 23. novembril vallutati Torgu, Iide, Laadla

ja Lülle, ületati vaenlase viimne kaitseliin. Tee oli vaba kõigi väeosade edasiliikumiseks.

Luurajate grupp, eesotsas seersant Pukiga, tungis vaenlase tagalasse ja jõudis Sõrve lõunarannikule. Seltsimees Puki grupile sai osaks au püstitada võidulipp legendaarse vägimehe Suure Tõllu kodumaal.

24. novembril kell 6 jõudsid meie väeosad Sõrve poolsaare lõunatippu, viies lõpule Nõukogude Eesti vabastamise saksa röövvalutajaist.

Viimsed lahingud olid erakordselt ägedad. Hitlerlikud kõri-
lõikajad andsid end vangi harvadel juhtumel. Edasi võis minna ainult üle nende laipade. Nelja võitluspäevaga hävitasid meie väeosad üle 2200 sakslase, vangi võtsid aga ainult 65. Hävitati 191 kuulipildujat, muuseas suurekaliibrilisi kuulipildujaid, 27 suurtükki, 4 miinipildujapatareid, 8 dzotti, 28 tulepesa, 3 miinipildujat, 5 vaatluspunkti, 13 autot, üle 1100 meetri kaevikuid. Sunniti vaikima: 6 dzotti, 23 kuulipildujat, 3 miinipildujapatareid, 3 suurekaliibrilist kuulipildujat.

Saadi sõjasaaki: 270 vintpüssi, 9 mitmesuguse kaliibriga suurtükki, 7 autot, 8 ladu toiduainete ja sõjaväevaraga.

24. novembril saluteeris Moskva jälle Leningradi rinde vägedele, sealhulgas kindralleitnant Pärna Eesti Korpusele.

Oma võitlusteel said Eesti Korpuse väeosad ja väekoondised seitsmendat korda suure Stalini tänu osaliseks.

Suurem osa korpuse väeosadest autasustati Nõukogude Liidu ordenitega. Väejuhatuse poolt antud ülesannete eeskujuliku täitmise eest saarte vabastamisel autasustati korpuse komandöri kindralleitnant Pärna Suvorovi II järgu ordeniga.

Nõukogude Eesti vabastamise võitlustest võttis osa lennueskadrill „Tasuja“. Eskadrilli lendurid tegid õhuluuret, kontrollisid vaenlase vedusid raudteel Vaivara ja Jõhvi jaama kaudu, blokeerisid saksa lennuvälja Kohtlas. 18. septembri ööl

1944. a. avastasid meie lendurid Rakvere suunas 250 autot ja 8 ešloni. Luureandmeil oli rinde väejuhatusele oluline tähtsus.

Võitlustes Muhu ja Saaremaa pärast teostas eskadrill 14 öist lahingulendu, luuras vägede liikumist ja vaenlase laevu Saaremaa sadamais.

Kokku tegi eskadrill „Tasuja“ sel perioodil üle 1450 väljalennu korpuse, lennuväe ja rinde sõjategevuse kindlustamiseks. Kogu eskadrilli isikuline koosseis on autasustatud Nõukogude Liidu ordenite ja metalitega, 26 protsendil lendureist on kaks kuni viis ordenit.

1945. a. veebruaris on korpus Kuramaal, algul Židikiiai rajoonis Leedu NSV-s; siis paigutatakse ta ümber Lielaucē-Ezere-Libere-Selesi rajooni Läti NSV-s. Sooritatud rännakud näitasid võitlejate ja komandöride, kelle hulgas oli uusi mehi, vastupidavust ja head treeningut.

Isikulise koosseisu võitlusvaimu tugevdamisel olid tähtsaimaks teguriks Punaarmee suured võidud.

Kuulates seltsimees Stalini käskkirja 1. Valge-Vene rinde vägede jõudmise puhul Balti mere äärde, ütlesid korpuse võitlejad: „Tublid žukovlased! Saagem nende sarnaseks!“

17. märtsil astus korpus jälle lahingusse. Meie väeosad liikusid Kleinas—Balt-järve põhjakallas—Klamani—Samteni—Mastini joonele. Peale tungida tuli soisel metsamaastikul. Algas sula, kevadine teede lagunemine. Võitlejad ja komandörid liikusid põlvistsaadik ja vööni vees, ja kui nad jõudsid kõrgendikule, leidsid eest külmunud maa, mis raskendas kaevumist.

Vaenlane kasutas hästi maastikku. Soos olid sakslased turbahunnikuisse, mis esimesel pilgul näisid süütuina, ehitanud kuulipildujapesi, puude otsas istusid täpsuslaskurid — „käod“. Eesti sõjamehed liikusid edasi, ületasid looduslikke takistusi ja vaenlase raevukat vastupanu. Seersant Kivi meeskond kandis seljas läbi soo oma kahurit ja purustas otsetulistamisega vaenlase tulepesi, kindlustades jalaväe edasiliikumist. Nõnda talitasid ka teised meeskonnad.

Kv.-leitnant
J. KUNDER

19. märtsil lõikasad korpuse väeosad läbi Saldus-Tukumsi raudtee, vallutasid Bliidiene jaama ja maanteed sõlme Kaulaci mõisa juures. Võitluste ägedusest annab tunnistust asjaolu, et kahe päevaga liiguti edasi ainult 8 kilomeetrit. Vaenlane teostas korduvalt vasturünnakuid iseliikuvate suurtükkide ja tankide toetusel. 22. märtsil paiskasid sakslased kapten Komarovi roodu vastu kaks iseliikuvat suurtükki. Üht neist vigastasid tankitõrjelaskurid I. Pärn ja V. Tammsaar.

Eesti võitlejate ja komandöride ennastsalgavus ja vaprus purustasid kõik tõkked. Leitnant Rüütli juhatas haavatuna kogu öö rühma ja alles hommikul evakueerus roodukomandöri

käsul. Võitleja Võndik, saades käest haavata, jatkas miinide kandmist. Trukatši kuulipildujajagu, olles pataljonikomandöri reservis, pöördus komandöri poole palvega lubada tal lahingust osa võtta. Esimesel lahingupäeval hävitasid Trukatši kuulipildurid 10 sakslast. Hästi võitlesid ka noored sõjamehed. Nii hävitas võitleja uuest täiendusest sm. Leiman kahe päevaga 7 sakslast.

Surematu kangelaste sooritas leitnant Kunder, endine talupoeg Varbla vallast Läänemaalt. 18. märtsil käis lahing Bli-diene jaama rajoonis. Pataljoni pealetungi takistas vaenlase dzott. Võitlejad eesotsas leitnant Kunderiga said käsu blokeerida vaenlase tulistuspunkt. Kunder roomas dzoti juurde ja heitis laskeavasse kaks granaati. Kuulipilduja jäi vaiksiks. Pataljon liikus edasi, kuid kuulipilduja avas uuesti tule. Pataljoni ähvardas oht. Kunder oli raskesti haavatud. Siis talitas ta Nõukogude Liidu Kangelaste Aleksander Matrossovi ja Joosep Laari eeskujul: võttis kokku viimse jõu, roomas laskeava juurde ja kattis selle oma kehaga. Eesti rahva kuulsusrikas poeg hukkus, kuid kindlustas oma surmaga edu lahingus.

Punaarmee pealetung Kuramaal ei andnud sakslastele võimalusi viia siit oma vägesid Berliini alla. Meie vägede lahinguoperatsioonid Kuramaal olid abiks teistele rinnetele. Tuleb arvesse võtta, et Kuramaale oli koondatud küllaltki palju saksa vägesid. Ainuüksi 9. kuni 13. maini andsid end Leningradi rinde vägedele vangi 181 032 sõdurit ja allohvitseri, 8 038 ohvitseri ja 42 kindralit.

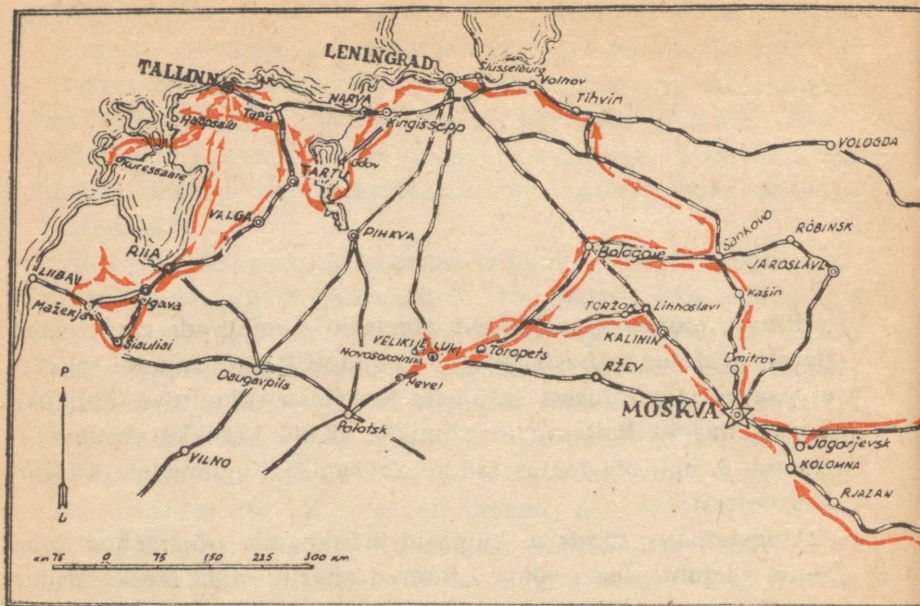
Märtsi lõpus algas kujuteldamatu teede lagunemine. Seda perioodi kasutas korpus isikulise koosseisu edasiseks väljaõpetamiseks ja lahingutreeninguks. Leningradi rinde väejuhatuse osutas suurt tähelepanu ja abi Eesti Korpusele. 17. aprillil kontrollis ühe pataljoni lahingutreeningut Leningradi rinde väejuhataja Nõukogude Liidu marssal Govorov isiklikult.

Pärast mõneaegset vaikust alustasid Leningradi rinde väed uuesti pealetungi. Eesti Korpus koondati Remte rajooni selleks, et osa võtta võitlusest sakslaste Kuramaa rühmituse lõplikuks purustamiseks Balti mere rannikul. Kuid lõplikke võitlusi ei tulnud. 9. mai ööl teatas raadio Saksamaa tingimusteta kapituuleerumisest.

Unustamatu tundega kuulsid nõukogude sõjamehed oma suurt väejuhti, tema sõnu: „Suured ohvid, mida me kandsime oma kodumaa vabaduse ja sõltumatuse nimel, meie rahva poolt sõja käigus läbielatud loendamatud puudused ja kannatused, pingeline töö tagalas ja rindel, mis toodi isamaa altarile, pole olnud asjata ning neid on krooninud täielik võit vaenlase üle.“

Maikuu päike valgustas soojalt ja hellalt Kuramaa pinda, kus eesti sõjamehed võtsid vastu Võidupüha. Teid mööda liikusid vangivõetud sakslaste kolonnid. Nad sammusid, silmad maas, et mitte kohata nõukogude inimeste pilke, kellele nad olid toonud nii palju muret ja vaeva.

Taeva alla lendavad raketid ei märkinud eesliini ega rünnakusignaali, vaid olid võidusümboliks, võitjate-sõjameeste õnne ja uhkuse väljenduseks. Iga sõjamees tundis rohkem kui kunagi varem Nõukogude Liidu suurt jõudu, bolševike partei ja meie juhi seltsimees Stalini tarkust, kes viis nõukogude rahva võidule Saksamaa üle.

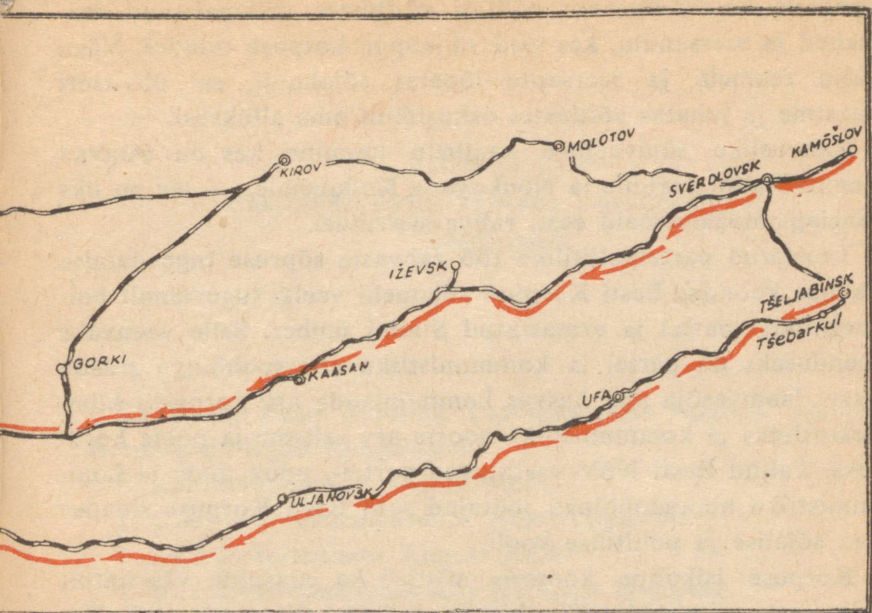

Korpuse teekond

Oma kohuse täitnud inimese tunnetega tulid eesti sõjamehed Eestisse tagasi. Riia töörahas võttis oma vendi südamlilikult vastu. Ei olnud ainsatki võitlejat, kellele poleks toodud lilli. Veel soojemalt ja vaimustatumalt võttis oma poegi vastu eesti rahvas. Ta võttis neid vastu tänutundega selle eest, et Korpuse sõjamehed ei olnud teinud häbi tema nimele, vaid olid toonud uut kuulsust oma rahvale võitluses põlisvaenlaste — saksa orjastajate vastu.

Eesti maakondadest sõitsid tööraha delegatsioonid tervitama oma sõjamehi võidu puhul.

17. juunil marssisid korpuse väeosad ja väekoondised läbi Tallinna. Vihmast hoolimata olid tänavad rahvast täis. Võiduväljakul tervitasid Punaarmee Eesti Korpuse võitlejaid,

Suures Isamaasõjas.

seersante, ohvitseri ja kindraleid Eestimaa Kommunistliku (bolševike) Partei juhid ja Eesti NSV valitsuse liikmed. Oma sõjasegimehi, eesti rahva poegi, tervitasid ka Leningradi rinde kindralid ja Punalipulise Balti Laevastiku väejuhatus.

28. juunil 1945. a. nimetati Eesti Korpus Kõrgema Ülemjuhataja Nõukogude Liidu generalissimuse segimees Stalini käskkirjaga kaardiväekorpuseks. See oli suurim au ja korpuse poolt läbikäidud võitlustee parim hinnang.

*

Võitlustes saksa fašistlike röövvalutajate vastu kujunesid eesti rahvuslikud sõjaväelised kaadrid. Kõigi jagude ja mees-

kondade komandörideks edutati võitlustes väljapaistnud reamehed ja seersandid, kes said väljaõppe korpuse ridades. Väga palju reamehi ja seersante lõpetas sõjakooli, sai ohvitseri auastme ja juhatas võitlustes oskuslikult oma allüksusi.

Rahvuslike sõjaväeliste kaadrite loomine, kes on ustavad Lenini-Stalini parteile ja Nõukogude Kodumaale, — see on üks tähelepanuväärsemaid eesti rahva saavutusi.

Teostatud parteipoliitiline töö rahvaste sõpruse tugevdamise vaimus koondas Eesti Korpuse sõjamehi veelgi tugevamalt bolševistliku partei ja armastatud Stalini ümber. Selle veenvaks tõenduseks on partei ja kommunistliku noorsooühingu ridade kasv. Isamaasõja ajal kasvas kommunistide arv korpuses kümnekordseks ja kommunistlike noorte arv seitsme ja poole kordseks. Paljud Eesti NSV vastutavad partei-, nõukogude ja kommunistliku noorsooühingu töötajad said Eesti Korpuse ridades hea sõjalise ja poliitilise kooli.

Korpuse isikuline koosseis võitleb ka edaspidi väsimatult selle eest, et rahuliku ülesehituse ajajärgul õigustada stalinlike kaardiväelaste kõrget nimetust.

August 1945. a.

Fakte ja arve
Kaardiväe Eesti Tallinna Laskurkorpuse
võitlusteel

1.

Kaardiväe Eesti Tallinna Laskurkorpuse ridadest võrsunud
Nõukogude Liidu Kangelased:

1. Kaardiväe-major Arnold Meri.
2. Kaardiväe-vanemleitnant Albert Repson.
3. Kaardiväe-leitnant August Allik.
4. Kaardiväe-vanemseersant Heinrich Hindreus.
5. Kaardiväe-seersant Eduard Tähe.
6. Kaardiväe-nooremseersant Nikolai Matjašin.

2.

Kolme aasta jooksul autasustati Nõukogude Liidu ordenite
ja medalitega korpuse isikulisest koosseisust 20 042 reameest,
seersanti ja ohvitseri, sealhulgas Nõukogude Eesti vabastamise
eest — 8796 ja Kuramaa eest — 7045.

3.

Kaardiväe Eesti Tallinna Laskurkorpuse võttis osa üheksa
linna saksa fašistlikest röövvalutajaist vabastamise eest pee-

tud võitlustest: Velikije Luki, Nevel, Novosokolniki, Narva, Kallaste, Mustvee, Tallinn, Haapsalu, Kuressaare ja seitsme sadama vabastamisest Eestis: Rohuküla, Haapsalu, Virtsu, Kivistu, Roomassaare, Kihelkonna ja suur Tallinna sadam. Korpuse poolt vabastati 4050 asulat.

4.

Võitlustes saksa fašistlike röövvalutajate vastu hävitas korpused vaenlase tehnikat ja sai sõjasaaki:

	Hävitatud	Saagiks saadud
Raske- ja kergekuulipildujaid	1329	832
Mitmesuguse kaliibriga miinipildujaid	190	110
Mitmesuguse kaliibriga suurtükke	218	281
Suurtüki- ja miinipildujapatareisid	87	6
Autosid	317	314
Tanke ja iseliikuvaid suurtükke	51	15
Soomusautosid	5	—
Raadiojaamu	—	38

Tapeti 24 994 saksa sõdurit ja ohvitseri, võeti vangi 159 ohvitseri ja 5375 sõdurit.

SISUKORD

Saateks	7
Eesti rahvas tõuseb võitlusele	9
Korpuse süünd	13
Esimesed tuleristsed — Velikije Luki	17
Nevel ja Novosokolniki	24
Leningradi rindel	28
Kodukohtades	32
Tallinna	39
Suure väina forsseerimine ja Muhu saare vabastamine . .	43
Võitlused Saaremaa pärast	47
Kuramaal	60
Võit	63
Fakte ja arve Kaardiväe Eesti Tallinna Laskurkorpuse võitlusteelt	67

Vastutav toimetaja A. MILLER

Сыны эстонского народа в боях за советскую родину
На эстонском языке

Ladumisele antud 26. I 1946. Trükkimisele antud 13. II 1946. Paber
56:79 cm ³/₁₆. Trükiarv 7200. Trükitähti trükipoognas 32736. Trükipoognaid 4,5.
Arvutuspoognaid 2,78. MB-01208. Tellimise nr. 93.
Trükikoda „Punane Täht“, Tallinn, Pikk 54/58.